

karşılanmıştır. Nitekim 1 Aralık 1972 tarihine kadar işletme depolarında Bolu ili merkezindeki ihtiyaç sahiplerine doğrudan doğruya 19 057 ster yakacak odun satılmıştır. Ayrıca doğabilecek talepler de dikkate alınmış ve Bolu'ya yakın yerlerde ihtiyat olarak yakacak odun depo edilmiştir. Yine 1 Aralık 1972 tarihi itibarıyla, yani Sayın Cop'un gündem dışı konuşmasından iki gün sonra depolarda işletmeye ait 2 161 ster ve köylü pazar satışları için de 1 255 ster olmak üzere 3 416 ster odun rezervinin bulunduğu tespit edilmiştir.

Bu odunların stok edildiği depolar, Sayın Cop'un iddia ettiği gibi Bolu'ya 80 km. mesafede değil, 5 - 28 km. uzaklıktadır. Bu depolardaki beher ster odunun satış bedeli de 70 TL. dir.

Yakacak odunların tahsislere verilmek suretiyle mahallî halkın açıkta bırakıldığı iddiasına gelince :

Yurdun diğer yerlerinde olduğu gibi, Bolu'da da önce mahallî halkın yakacak ihtiyacı karşılanmakta, ancak ihtiyaç fazlası odun varsa bunlar tahsis veya satış yoluyla tüketicilere intikal ettirilmektedir. Bunun, halkın yakacak odun ihtiyacıyla direkt bir ilgisi yoktur.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, sözlerime son vermeden önce bir kere daha belirtmek isterim ki, Hükümetimizin ve Bakanlığımızın bütün çabası vatandaşın her türlü kanunî hak ve menfaatlerini mevzuat, plân ve programların çerçevesi içinde son haddine kadar sağlamaktır.

Sayın Başkana ve beni dinlemek lütfunda bulunan değerli milletvekillerine teşekkür eder, hepinize saygılar sunarım.

5. — Gümrük ve Tekel Bakanı Haydar Özalp'nın, Manisa Milletvekili Veli Bakırlı'nın,

Ege ekici tütün piyasası konusundaki gündem dışı demecine cevabı.

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI HAYDAR ÖZALP (Niğde) — Söz istiyorum Sayın Başkan.

BAŞKAN — Buyurunuz Sayın Bakan.

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI HAYDAR ÖZALP (Niğde) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin değerli üyeleri;

Sayın Veli Bakırlı'ya cevap arz etmek üzere huzurunuzu işgal etmiş bulunuyorum.

Değerli arkadaşlarım, çok sayın arkadaşımın da belirttiği gibi geçen yıl gayet istikrarlı bir şekilde seyreden tütün piyasaları, bu sene de aldığımız tedbirlerle yine istikrarlı ve hızlı bir alım şeklinde devam edecektir. Tekel, geçen yıl olduğu gibi bu yıl da sonuna kadar ekicinin menfaatini ön plânda tutmak üzere alımlara devam edecektir. Tütün temsilcileri ve ziraat odalarıyla tam bir mutabakat içindeyiz; hattâ ekici, Bakanlığımıza ve idaremize karşı büyük bir anlayış içerisinde dostluk elini uzatmış bulunuyor, Tekel Bakanlığını tütün ekicisinin dostu olarak ilân etmiş durumdadır. O bakımdan arkadaşlarımla müsterih olmalarını her şeyden evvel rica edeceğim. Bu huzur içinde bu piyasaları gerçekleştireceğiz. Bu seneki Ege bölgesi tütün rekoltesinin hem kalite hem de tonaaj bakımından bizim tespit etmiş olduğumuz plâna ve esaslara çok uygun olduğunu da ayrıca arz ederim. Bu sene 120 milyon kilo civarında tütün beklemekteyiz. Geçen yıl olduğu gibi bu sene kaliteye müessir hava şartları vukubulmamıştır. Bu bakımdan piyasa, devamı müddetince ekicinin lehine olarak gerçekleşecektir.

Saygılarımla arz ederim. (Alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Özalp.

IV - GÖRÜŞÜLEN İŞLER

1. — Çorum Milletvekili Abdurrahman Güler, Tunceli Milletvekili Kenan Aral, Muş Milletvekili Nermin Nefçi, İstanbul Milletvekili Reşit Ülker, Konya Milletvekili M. Kubilay İmer ve Van Milletvekili Salih Yıldız'ın, İçtüzük

teklifi ve Anayasa Komisyonu raporu (2/706) (S. Sayısı : 763) (1)

(1) 763 S. Sayılı basmayazı 13 ncü Birleşime ait tutanağın sonuna eklidir.

BAŞKAN — Gündeme geçiyoruz efendim. İhtüzük üzerindeki müzakerelerimize devam edeceğiz.

Komisyon yerini almıştır.

Müzakeresi tehir edilen 37 nei maddeden başlıyoruz efendim.

Muhterem arkadaşlarım, bu madde üzerinde Sayın Mehmet Ali Aybar tarafından verilen bir önerge Yüce Heyetinizce kabul edilmiş, Komisyon ilk sorulusta katılmadıklarını beyan etmişler ve bilâhara tehir talebinde bulunmuşlardır.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Sayın Başkanım, filhal de katılmadığımız için müsaade ederseniz katılmayıp gerekçemizi arz etmek üzere söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurunuz Sayın Akçalı.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Sayın Başkan, muhterem milletvekilleri;

Bu maddenin birinci cümlesinin değiştirilmesi için Sayın Mehmet Ali Aybar'ın vermiş oldukları önerge Meclisimizce kabul edilmiştir. Ancak, bu değişikliğe Komisyonumuzun filhal katılmayışının gerekçesini izah etmek için söz almış bulunuyorum.

Sayın Mehmet Ali Aybar'ın önergesi, «Komisyona havale edilen işlerin kırksekiz saat sonra komisyonda mutlaka görüşülmesi icabetiği» yolundadır. Önerge bu şekliyle kabul ve ve madde buna göre tanzim edilirse, evvelâ, daha önce Yüce Meclisçe kabul edilmiş bazı maddelerle gelişkiye düşmüş olur. 27 nei maddede komisyonların kendi gündemlerini kendilerinin tayin edecekleri hükmü getirilmiştir. Biz bu maddeyi böyle tedvin etmekle komisyonun kendi gündemini tayin etme hakkını kısıtlamış olacağız.

İkincisi; bu önerge maddenin sevk gerekçesine aykırı düşmektedir. Çünkü, 37 ve 38 nei maddeler, bir teklif komisyona geldiği zaman üyeleri kâfi derecede tetkik etmek imkânı bulsunlar, komisyona geldiği zaman uzun müddet sürüncemede kalmasın diye teklif sahipleri tarafından düşünülerek getirilmiştir; 37 nei madde birinci meseleyi, 38 nei madde ikinci meseleyi halletmiştir. Komisyon üyeleri kâfi derecede teklifleri ve kanun tasarılarını tetkik

edecek zamana sahip olmadan bir mesele komisyonda görüşülmesin diye 37 nei madde sevk edilmiştir. Onun için demişizdir ki, «Bir teklif komisyona sevk tarihinden itibaren kırksekiz saat geçmeden görüşülmeye başlanamaz.» Biz, bu önerge icabı olarak «başlanabilir» dediğimiz takdirde maddenin sevk gerekçesine aykırı bir hüküm kabul etmiş oluruz. Kırksekiz saat geçmeden görüşülür demek suretiyle, bazı komisyon üyelerinin bazı tasarı ve teklifleri incelemek için yeter zamana sahip olmadan müzakereye başlamaları tezini getirmiş oluyoruz ki, bu hususu maddenin sevk gerekçesine aykırıdır.

Diğer taraftan, bu önergenin kabulü bizzat maddenin içinde gelişkiye sebebiyet vermektedir. Çünkü, biz bu maddenin içinde «Komisyona havale edilen evrak, Komisyon Başkanlığınca re'sen veya komisyon üyelerinin beşi tarafından yazıyla istenirse, bastırılarak komisyon üyelerine dağıtılır.» diyoruz. Bunun da maksadı, komisyon üyelerinin teklif hakkında yeteri derecede tetkikat yapabilmeleri, inceleme yapabilmeleri için hem gerekli zamanı, hem gerekli imkânı hazırlamaktır. Biz, «Kırksekiz saat geçmeden görüşmeye başlanır» ibaresini koyduğumuz takdirde, komisyon üyelerine bir tasarı veya teklif hakkında tetkikat için hem yeterli zamanı, hem yeterli vasıtayı vermemiş oluruz ki, bu husus bu maddenin tanzimi gerekçesine tamamen aykırı düşer.

Bu sebeple, Sayın Mehmet Ali Aybar'ın önergesine Komisyonumuz filhal katılmamakta, maddenin eski şekliyle kabulü hususunu Yüce Meclisin tasviplerine arz etmektedir.

Saygılarımı sunarım.

MEHMET ALİ ALBAR (İstanbul) — Sayın Başkan, bir sualım olacak efendim.

BAŞKAN — Buyurunuz Sayın Aybar.

MEHMET ALİ AYBAR (İstanbul) — Sayın Komisyon Başkanı, «Gündem tanzim etme hakkı kısıtlanıyor» buyurdular, Gündem tanzim etme hakkının kısıtlanması hususu söz konusu olamaz. Çünkü, bizim önerimiz bir başlangıç noktası tayin ediyor; Meclisi istenilen süratle iş görebilecek duruma getirmek maksadıyla, komisyonların çalışmaya başlaması için bir başlangıç noktası kabul edilmiştir, 48 saat olarak kabul edilmiştir, bunu öneriyor.

Binaenaleyh, Komisyon Başkanı, gündem hakkının kısıtlanmasını, bu başlangıç noktasının tayini keyfiyetiyle nasıl uzlaşmaz buluyor ilk olarak bu noktanın aydınlatılmasını istirham ediyorum.

İkincisi; «37 ve 38 nci maddelerin sevk gerekçesine aykırıdır, komisyona 48 saat zarfında görüşmelere başlama mükellefiyeti tahmil edilirse bu, 37 ve 38 nci maddelerin sevk gerekçesine aykırı olur» buyurdular. Bu gerekçelerini de açıklarken, «komisyon üyeleri meseleyi gereği kadar tezekkür etmelidirler, düşünmelidirler» dediler.

Şimdi, 48 saatlik başlama mecburiyeti düşünmeye engel olacak bir keyfiyet değil. Çünkü, Genel Kurul için de birçok ahvalde 48 saat zarfında görüşmelere başlama keyfiyeti söz konusudur. Binaenaleyh, bu noktayı da nasıl izah ediyorlar anlamadım.

Bu iki noktaya Komisyon Başkanının cevap vermesini rica ediyorum.

BAŞKAN — Buyurunuz Sayın Akçalı.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Sayın Başkan, bu önerge 27 nci maddeye şu bakımdan aykırıdır: 27 nci maddede Yüce Meclis şu esası kabul etmiş ve bu kesinleşmiştir;

«Komisyon toplantısı için çağrı, en az iki gün önceden yapılır. Bu çağrıda, komisyon başkanınca hazırlanan gündemde belirtilir. Ancak, komisyon gündemine hâkimdir.»

Hem bu maddeyi böyle kabul ettiğimiz takdirde, daha evvelce komisyon başkanına gündemi tanzim için verdiğimiz yetkiyi kısıtlamış oluruz. Hem de komisyonun kendi gündemini, kendisinin tayin etme yetkisini kısıtlamış oluruz. Bu ilişki gayet açıktır.

Diğer yönden, bu «48 saat önceden başlanmaz» hükmü, «48 saat sonra mutlaka başlanır» hükmü ile bağdaştırılamaz. Öyle ahval olur ki, bunun tetkiki için 48 saat kâfi gelebilir. Bâzı meselelerde, 48 saat kâfi gelmeyebilir. Bu tamamen komisyonun takdirine kalmış bir iştir. Komisyon ister ise bir meseleye 48 saat sonra başlar; isterse bir hafta sonra başlar; bu, komisyonun takdiridir.

Ancak, biz buraya bir mâni getirmiş oluyoruz. Bu getirdiğimiz mâni; 48 saat geçmeden bir meselenin komisyonda görüşülmemesi husu-

sudur. Yoksa, 48 saat zaman, mutlaka her meselenin tetkiki için yeter zaman, mânasını biz bundan çıkaramayız. Biz, 48 saat geçmeden bir meselenin komisyonda ele alınmaması, esasını getiriyoruz. Biz bunu «48 saat sonra mutlaka getirilir» esası ile değiştirirsek, bu espiye bu gerekçeye aykırı hareket etmiş bulunuyoruz.

Kanaatimiz budur Sayın Başkan.

BAŞKAN — Evet efendim, soru cevaplandırılmıştır.

Muhterem arkadaşlarım; daha önce okunan önergeyi oya sunacağım için tekrar okutuyorum.

Millet Meclisi Başkanlığına

37 nci maddenin 1 nci fıkrası ilk cümlesinin son kelimesinin «başlanır» biçimde değiştirilmesini saygı ile öneririm.

İstanbul

Mehmet Ali Aybar

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım; bu önerge ilk oylamasında Yüce Heyetinizce kabul edilmiş idi, Komisyon katılmamıştı, filhal bu katılmamıştı. Bugün, Sayın Komisyon Başkanının açıklamasını da dinlemiş bulunuyorsunuz. Bu durum muvacehesinde önergeyi tekrar oylarımıza sunuyorum.

MEHMET ALİ AYBAR (İstanbul) — Söz istiyorum efendim, kısaca izah edeceğim.

BAŞKAN — Mümkün değil efendim, önergenizi izah ettiniz.

MEHMET ALİ AYBAR (İstanbul) — Komisyondan tekrar geldi Sayın Başkan.

BAŞKAN — Değil efendim.

MEHMET ALİ AYBAR (İstanbul) — Komisyon filhal katılmadığını söyledikten sonra, ben söz hakkımı kullanmadım. Kısaca izah edeceğim.

BAŞKAN — Yok Sayın Aybar. İhtizâzla böyle bir söz hakkı olsa memnuniyetle tanırım.

MEHMET ALİ AYBAR (İstanbul) — İhtizâzla hükümlerini bendeniz de biliyorum. Söz vermeniz buna mâni değildir.

BAŞKAN — Efendim, önergenizi izah için konuşmadınız mı?

MEHMET ALİ AYBAR (İstanbul) — Önergeyi izah için konuşmadım; genel olarak konuştum. Bu madde üzerinde konuştum ve önergeyi sonra verdim. Benim hatırladığım böyle. Öner-

gemi izah için konuşmadım. Yanlış hatırlıyorsa affınızı dilerim. Fakat önergem üzerinde genel olarak konuştum.

BAŞKAN — Efendim, önergenizi izah için konuşmamışsanız, buyurunuz. Söz hakkınız var.

MEHMET ALİ AYBAR (İstanbul) — Kati bilmiyorum. Hatırladığıma göre konuşuyorum.

BAŞKAN — Efendim, ben sizin sözünüze itimat ederek söz veriyorum. Zabıtları tetkik etmek lâzım, aksi halde.

TURHAN ÖZGÜNER (İçel) — Müzakere açmış olmuyor musunuz Sayın Başkan?

BAŞKAN — Hayır efendim, önerge sahibi olduğu için söz veriyorum.

Buyurunuz Sayın Aybar.

MEHMET ALİ AYBAR (İstanbul) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri :

Önce bu söz hakkına gerçekten, viedanen sahip olup olmadığım hususunda, kesin kanaat sahibi olmadığımı ifade etmek isterim. Çünkü benim hatırladığıma göre dün, maddenin tümü üzerinde konuşmuş, fakat verdiğim değiştirge önergesi üzerinde konuşmamıştım. Aldanmışsam özür dilerim. Ama yine ben şu kanaati muhafaza ediyorum ki, Komisyon ikinci kez filhal katılmama hususunda direndiği için, bana tekrar bir söz hakkı doğar. Bu hususu açıkladıkta sonra, maddeye geliyorum.

Değerli milletvekilleri; dün de açıkladım : Tüzük değişikliği Yüce Meclisi daha hızlı çalışır duruma getirmek esprisi ile ele alınmıştır. Tecrübelerimizden biliyoruz ki; Meclisin yavaş çalışması sonucunu doğuran nedenlerin başında, komisyon çalışmalarının yavaş gitmesi hususu geliyor.

Bu tedvin edilmekte olan madde de, komisyonların daha hızlı çalışmasını sağlayacak bir espride olursa ancak, tüzüğün sevkediliş esprisi ile mutabakat sağlanmış olur.

Bendeniz bu noktadan hareket ederek, 48 saat zarfında görüşmelerin başlamasını zorunlu kılan bir değişiklik önerisinde bulundum.

Sayın Komisyon Başkanı bu değişiklik ile bundan önce kabul edilmiş maddeler arasında bir çelişki meydana geleceğini ifade ettiler. Böyle bir çelişki mevzuubahis değildir. Bir kere, gündem hazırlanması bakımından bir çelişki söz konusu değildir. Çünkü, gündeme bir müdahale teşkil etmez. Kanunen bir kuru-

lun toplantıya başlamasını saptayan bir müddet koymak, gündemin tanzimine müdahale mahiyetinde değildir. Gündemin tanzimi, toplantının gününü de saptama anlamına gelmez. Nitekim, Yüce Meclis de gündemine hâkimdir, ama toplantı günleri genel olarak Tüzükle saptanmıştır. Hiç birimizin aklına gelmez ki; tüzükçe Yüce Meclis toplantı günlerinin saptanmış olmasından ötürü, gündem yapma yetkimizin kısıtlandığını iddia edelim.

Demek ki; gündem ile çelişir bir durumu yoktur. Ben bu öneride bulunurken, Komisyon çalışmalarının nasıl bir üst sınırı varsa, yani nasıl 45 günde kendisine havale edilen işleri bitirmekle yükümlü tutulmuşsa komisyon; bu 45 gün zarfında kendisine verilen işleri bitirmesi, çalışmaya başladığı güne bağlı bir keyfiyet olduğundan, elbetteki çalışmanın mebdeini teşkil edecek günün de saptanması doğru olur. Eğer biz, gerçekten komisyonun azamî 45 gün içinde kendisine havale edilen işleri bitirmesini istiyorsak - ki, istememiz gerekir, yeni tüzük tadilatının esprisi budur - o zaman komisyonun biran önce işe başlamasını da, tüzükle saptamış olmamız icabeder.

Ben anlayamıyorum, nasıl bir mahzur mülâhaza ve mütalâa edilebilir? Niçin komisyon üyeleri 48 saat zarfında komisyona havale edilmiş bulunan bir iş hakkında bilgi sahibi olmasınlar; araştırmalarını ilk toplantı için hazırlamış duruma getirmesinler? Buna ne gibi bir engel var? Kaldı ki; hemen o gün intacedilecek bir iş de değildir, önümüzde 45 gün vardır. Komisyon ilk toplantısını yapar. Eğer üyeler kâfi derecede hazırlanamamışlarsa; bu toplantıyı tâlik eder. Ama her halde biz samimî isek, Meclisi daha hızlı çalıştırmak hususunda samimî isek - ki öyle olmamız lâzım gelir - mutlaka komisyonları işe başlama hususunda kesin bir müddetle bağlı tutmalıyız. Bu böyle bir müddet olmadığı içindir ki, işler komisyonlarda sürüncemede kalmaktadır.

Komisyonlara 45 gün kâfi gelmiyor. Niçin? Çünkü çoğu kez komisyonlar bu 45 günü gereği gibi kullanmıyorlar. Eğer buraya biz, 48 saat zarfında, havalesinden 48 saat sonra komisyon çalışmaya başlar, hükmünü getirirsek; size temin etmek isterim ki, işler başka türlü yürüyecektir.

Bu itibarla, önergeme tekrar Yüce Meclisin itibar etmesini saygı ile rica ederim.

BAŞKAN — Efendim, Sayın Mehmet Ali Aybar tarafından verilen önergeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

37 neî maddeyi oylarınıza sunuyorum : Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

65 neî maddeyi okutuyorum :

Başkanın görüşme ve oylamalara katılması :

Madde 65. — Genel Kurula başkanlık eden Başkan veya Başkanvekili, asıl konu görüşülürken ve oylanırken hiçbir surette görüşünü açıklayamaz.

Başkan veya başkanvekilleri görevlerinin yerine getirilmesinin gerektirdiği haller dışında görüşmelere katılamazlar; kişisel savunma hakları saklıdır.

Millet Meclisi Başkanı oy kullanamaz.

Görüşmelere katılmak isteyen bir divan üyesi Başkanlık kürsüsünde görevli ise, yerini bir diğerine bırakmak zorundadır.

BAŞKAN — Efendim, bir şey mi söyleyeceksiniz Sayın Komisyon?..

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Sayın Başkan, Bu matlap «katılmaması» şeklinde olacak, bir mürettip hatası olmuştur zannedirim.

BAŞKAN — «Başkanın görüşme ve oylamalara katılmaması şeklinde olacak» o şekilde tashih etmiş bulunuyoruz efendim.

Efendim, bu madde üzerinde müzakere açıyorum. Madde üzerinde sayın Ok, buyurunuz efendim.

TALÂT KÖSEOĞLU (Hatay) — Daha evvel söz istemiştım.

BAŞKAN — Önerge vermişsiniz efendim.

TALÂT KÖSEOĞLU (Hatay) — Hayır, daha evvelki oturumda söz istemiştım.

BAŞKAN — Bir dakika efendim, söz kayıt sırasına bakalım.

BAHA MÜDERRİSOĞLU (Konya) — Sayın Başkan, bizim de söz sıramız bakidir..

BAŞKAN — Efendim, ilgili memur arkadaşlarımız bir söz kayıt sırasının tutulmamış olduğunu bildirdiler, bu itibarla lütfediniz tekrar yazayım efendim. Sayın Ok'u yazmışım.

Sayın Ok, buyurunuz efendim.

NURETTİN OK (Çankırı) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri;

BAHA MÜDERRİSOĞLU (Konya) — Sayın Başkan, divanın vazifelerinden birisi de müracaat eden üyeleri sıraya göre kayıt etmektir...

BAŞKAN — Sayın Ok'u kürsüden indireyim, zatiâlinizi kürsüye buyur edeyim, değil mi efendim, bunu mu arzu ediyorsunuz.

Devam buyurunuz Sayın Ok.

NURETTİN OK (Devamlı) — Dünkü birleşimde de bir nebze beyan etmiş olduğum üzere, bu konuda Anayasanın getirmiş olduğu hüküm. onun yanbaşında şimdiye kadar vücut bulan tatbikat ve Cumhuriyet Senatosunda vukua gelen itirazlar neticesinde Anayasa Mahkemesine yapılan müracaat ve Anayasa Mahkemesinin vermiş olduğu karar enine boyuna vuzuha edecek surette Yüce Meclisin huzurunda beyan edilmiş bulunmaktadır.

Aslında konunun kendine has bir özelliği vardır. Ve bu özellik muvacehesinde elbette birçok arkadaşlarımızın hassasiyeti meventtur. Ancak, şurasını tekrar Yüce Mecliste beyan etmeye mecburum; Başkanla Başkanvekilleri arasında kendisine has bir münasebet kurmaya mecburuz. Başkanın görevi; her şeyden önce Meclisi temsil gibi ulvî ve kutsî bir noktada toplanmaktadır. Başkanvekilleri ise, ancak Başkanın bulunmadığı sıralarda, onun gaybubetinde yerine kaim olmak suretiyle bütün hukukunu istimal etmesi bakımından yine bir özellik taşımaktadır.

Şimdi, getirilen hükümle şu noktaların vuzuha ermesi gerektiği inanındayım. Aslında, Anayasa Mahkemesinin gayet açık ve net surette vermiş olduğu karar muvacehesinde bu konunun burada tartışılması dahi zait geliyor. Fakat, bunun yanında da Meclis Başkanvekilleri'nin her surette, her vesile ile kürsüye çıkıp siyasi münakaşalara sık sık katılmasının da onun daha sonraki görevlerinin ifası sırasında karşılaşacağı güçlükler yönünden sakıncalı olduğu idrakindeyim. Ve fakat bir hükmü getirirken Başkanvekilleri'nin de milletvekili olduğunu, milletin vekili bulunduğunu ve serbest oy oluşumu ile seçilerek Meclise gelmiş olduğunu gözden uzak tutmamak lâzımgelir.

Şimdi, şu sualleri Sayın Komisyondan mutlak surette cevaplandırması kaydıyle soruyorum :

Başkanvekili olan bir milletvekili sözlü soru verebilecek midir veremeyecek midir? Başkanvekili olan bir milletvekili yurda ait veya bölgesine ait bir konuda yazılı soru ile bir meselede bilgi edinmek isterse bu yol açık mıdır, değil midir?

Muhterem arkadaşlarım; eğer Başkanvekili olan arkadaşlarımızı, ki şu anda Mecliste dört arkadaşımız Başkanvekili bulunmaktadır, milletvekilin hak ve salâhiyetlerinin tümünden mahrum edecek şekilde, onu âdeta bir robot gibi, bir memur hüviyetinde hiçbir müzakereye katılamaz, hiçbir noktada Mecliste bilgi sahibi olmak için müracaat edemez halde tutarsak, o zaman başkanvekillerinin seçimle gelen milletvekillerinden değil de âdeta tayinle buraya getirtmek ve kürsüde riyaset ettirmek çok daha kolay bir yol olacaktır.

Düşününüz ki bir milletvekili teveccühe mazhar olmuştur, Meclisin itimadına lâyık olmuştur, Başkanvekili olmuştur, birleşimi idare ettiği haftanın sonunda, diğer haftalarda milletvekili görevi olarak hiçbir görev ifa edememektedir. Başkanvekilleri, komisyona katılamazlar. İster ihtisas komisyonları olsun, ister diğer karma geçici komisyonlar olsun. Hiçbir müzakereye katılamazlar, hiçbir beyanda bulunamazlar; ayrıca en tabii hakkı olan bir konuda bilgi edinmek imkânından da mahrum edilebilirlerse o zaman başkanvekili bulmakta da müşkülât çekeriz.

Sözlerimin iyi anlaşılmasını bilhassa istirham ediyorum. Aslında bu hüküm muvacehesinde ve Anayasanın vermiş olduğu karar dahilinde on yıldan beri bu Mecliste hiçbir siyasi münakaşaya katılmadım, kendi sıfatımın vermiş olduğu özellik yönünden terfih ettim, ama hakkımı önleyecek mahiyette bir tedbir buraya getirilirse, bu haktan mahrum edilmişcesine kısıtlanır, kayıtlırsa, o zaman müsaade buyurunuz da milletvekili sıfatlarımız üzerinde fevkalâde sıkıntılı bir hal arz etmiş olur. Bu noktadan geçmek suretiyle şunu bilhassa tebarüz ettirmek istiyorum; Başkan olsun, Başkanvekili olsun bu Meclisin itimadına, teveccühüne mazhar olan kişiler yeterlik önergesi aleyhinde, yok bilmem herhangi bir meselede vücut bulan inzibatî mahiyetteki münakaşalara elbette katılmayacaklardır. Kendi sıfatlarının gerektir-

diği, kendi üzerinde taşıdıkları görevlerinin önemi yönünden bu işlere katılmaması lâzım. Kendini bilen, kendi hüviyetini idrak eden bir kişi sık sık Meclis müzakerelerinde kendisini yıpratmak için ortaya çıkmaz, ama benim tabii özlük haklarım olarak milletvekilliğinden neşet eden hakkım olan bâzı noktalara da burada kayıt konulmamasını ehemmiyetle rica edeceğim. Kaldı ki, Anayasanın maddesi bir noktada meş-kûk bir hal arz ediyor. Çünkü, başkan ve başkanvekillerinin üyesi bulundukları siyasi partilerin bütün faaliyetlerinden menediyor. Veya siyasi parti gruplarının da bütün müzakerelerinden, bütün münakaşalarından berî kılıyor». Ve Türkiye Büyük Millet Meclisinin içinde veya dışındaki faaliyetlerine ve görevlerinin yerine getirilmesini gerektiren haller dışında - bu görevlerinin yerine getirilmesini gerektiren hal nedir? Başkanvekilinin görevi kürsüde başkanlık ettiği zaman vücut buluyor, bir de bunun haricinde milletvekili olarak görevi var - Meclis tartışmalarına katılmazlar..» hükmünü getirmiş. Bu Anayasanın hükmü, Anayasa Mahkemesinin kararıyla kendisine has bir çerçeveye dâhilinde karara bağlanmış. O bakımdan şimdi bu sorularımın komisyon tarafından cevaplandırılmasını diliyorum, bundan sonraki takibedeceğimiz yolun da buna göre anlaşılır hüviyet dahilinde vücut bulmasını bilhassa istirham ediyorum ve bu maddeye daha elâstiki ve başkanvekillerinin milletvekili olduğu inancı içerisinde bir hüküm getirilmesini bilhassa istirham ediyorum.

Yüce Meclise saygılar sunuyorum.

BAŞKAN — Efendim sayın komisyon, madenin tehirini yeni baştan incelemek bakımından istediklerine göre, komisyonun yeni bir görüşü var mıdır? Varsa.

Belki arkadaşlarımız tatmin olacaklardır. O bakımdan yeni bir görüşle gelmişseniz, buyurunuz.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Sayın Başkan, muhterem milletvekilleri;

Anayasa Mahkemesinin vermiş olduğu karar, hakikaten, Sayın Nurettin Ok arkadaşımızın izah ettiği şekildedir. Ancak, Komisyonumuz, Anayasa Mahkemesinin verdiği bu karara ve bunun gerekçelerine iştirak etmemektedir. Ana-

yasa Mahkemesinin kararı ne olursa olsun, Anayasanın hükmünün, Anayasa Mahkemesi kararlarından da, kanunlardan da, bütün hükümlerden üstün olduğu kanaatiyle hareket eden Komisyonumuz, «Anayasadaki hükmün İctüzüğe alınması» şeklinde bu maddeyi tanzim etmiş ve bu madde üzerinde ısrara karar vermiştir. Anayasamız neyi yasaklamıştır, neye müsaade etmiştir?

Anayasamızın 84 nci maddesinin 3 nci fıkrası gayet sarîh hüküm koymuştur: «Başkanlar ve Başkanvekilleri - Yalnız Başkan değil - Türkiye Büyük Millet Meclisinin içinde ve dışındaki faaliyetlerine ve görevlerinin yerine getirilmesini gerektiren haller dışında Meclis tartışmalarına katılamazlar»

Burada yasaklanan husus, Meclis tartışmalarıdır. Meclisin tartışmayı gerektiren faaliyetleri vardır, tartışmasız faaliyetleri vardır. Komisyonumuz o kanaattedir ki, tartışmalı faaliyetlerine Meclis Başkanları, görevlerini yerine getirmediği takdirde buna katılabılırler. Usul tartışması olur, buna katılabılırler, İctüzüğün disiplin hükümlerini tatbik için tartışmalar olur, buna katılabılırler. Fakat bunun dışındaki tartışmaları, yani sonunda Meclisin kendi oyunu izhar edebileceği bir muameleyi intaç edecek tartışmalara katılamazlar. Biz komisyon olarak bu kanaatteyiz.

Bunun dışında tartışmasız faaliyetleri vardır. Meselâ, Sayın Nuretin Ok, «Sözlü ve yazılı soru» dedi. Sözlü ve yazılı soru, tartışmayı gerektiren bir husus değildir. Parlâmenter olarak bir Başkanvekilinin bu yolu işletmesinin açık olduğu kanaatindeyiz. Sözlü soru sorabilir. Ondan sonra, o alacağı neticeden tatmin olup, olmadığını beyan edebilir. Bu, hiçbir zaman Genel Kurulun oyuna iktiran etmeyen bir husustur. Tamamen soranla cevap veren arasında kalmış bir husustur. Ancak, bu maddenin sevk espirisi, Başkanvekillerinin tartışmaya katılarak, bilâhara Başkanlık yapacağı bir hususta ihsası rey etmelerini önlemesi içindir.

Komisyonumuz o kanaattedir ki, bilâhara ihsası rey etmesini gerektirmeyen hususlarda, tartışma olmayan hususlarda Başkanvekilleri Meclis faaliyetlerine serbestçe katılabılırler. Ancak, tartışmaya katıldıktan sonra, tartışmada ihsası rey ettikten sonra tekrar Başkanlık

makamına oturup, vazife yapmasını engellemek için bu madde sevk edilmiştir.

Bu hale nazaran, Başkanvekilleri sözlü soru sorabilirler, oy da kullanabilirler. Gerçi oy kullanmak da bir ihsası reydur ama, oy kullanma, Meclis faaliyetinin neticelenmesi demek olduğundan, ondan sonra yeniden bir müzakere mevzuubahis olmadığı için, oy kullanmasında herhangi bir mahzur komisyonumuzca görülmemiştir.

Diğer taraftan, netice itibarıyla sadece oya iktiran edeceği için, oyunun rengini belli etmesi için konuşması dahi sakıncalı sayılmamıştır. Ancak, tartışmalara iştirak etmek suretiyle ihsası rey eden bir Başkanvekilinin burada Başkanlık yapmasını önlemek için bu hüküm sevk edilmiştir. Komisyonumuzun kanaatine göre, Anayasa Mahkemesinin kararı hatalıdır. Gerekçesi ne olursa olsun, biz bu gerekçeye katılmıyoruz. Gerekçeyi, müsaadenizle Yüce Meclisin ıttılama arz edeyim.

Anayasa Mahkemesi demektedir ki; «Başkanvekilleri, Başkanvekilliği sıfatı yanında milletvekilidirler.»

Anayasa, milletvekili olmaları sebebiyle bunlara bâzı haklar vermiştir. Bu haklar da, tartışmalara katılmaktır. Biz bu 84 nci maddeyi İctüzükteki şekliyle anladığımız takdirde, Anayasanın vermiş olduğu bu hakları kısıtlarız demektir. Ancak, Komisyon olarak biz bu gerekçeye katılmıyoruz. Çünkü, eğer bu gerekçeye katılmış olduğumuz takdirde, aynı halin Meclis Başkanvekili için değil, Meclis Başkanı için de mevzuahsolduğunu kabul etmemiz, Meclis Başkanının da burada tartışmalara, oylamalara katılmasını kabul etmemiz gerekir. Çünkü, Başkanvekili ne kadar milletvekili ise, Başkan da o derecede milletvekilidir. O derece Anayasadan, Meclis tartışmalarına katılması hususunda bir hak almıştır. Başkanın durumu ile Başkanvekilinin durumu arasında sadece oylama yönünden Anayasamız bir fark görmüştür. Çünkü, Başkanın oylamalara da katılmayacağı hükmünü koyduğu halde, Başkanvekili için bu hükmü sevk etmemiştir. Fakat, tartışmalara katılma yönünden Başkan ile Başkanvekili arasında komisyonumuz bir fark görmemiştir. Komisyonumuz, Anayasa Mahkemesinin bu kara-

rına iştirak etmemiş, Anayasadaki hükmü ay-nen İktüzüğe aktarmıştır.

Hülâsaten arz etmek isterim, Başkanvekil-leri, tartışma mahiyetinde olmayan Meclis faali-yetlerine serbestçe katılabilirler, oy kullana-bilirler ve hattâ oyunun rengini belli etmek için konuşma yapabilirler; fakat bunun dışın-daki tartışmalara katılamazlar. Biz, Komisyon olarak maddeyi bu şekilde sevk ettik. Bu şekil-de kabulünü Yüce Meclise arz ediyoruz.

Saygılarımla.

BAŞKAN — Cumhuriyet Halk Partisi Gru-bu adına Ahmet Durakoğlu, buyurunuz.

CUMHURİYET HALK PARTİSİ GRUBU ADINA AHMET DURAKOĞLU (Sivas) — Say-ın Başkan, sayın milletvekilleri;

Anayasanın 84 ncü madesiyle İktüzük ara-sında tam bir mutabakatın sağlanması için, sevk edilmiş olan İktüzük teklifindeki madde-nin, Anayasanın özü ve sözü ile aynı şekilde aksettirilmediğini ifade etmek zaruretindeyim.

Öte yandan, gerek Anayasanın, gerekse her-hangi bir kanunun, uygulamaları sonunda orta-ya çıkacak olan maddenin muhtevası, bu uygu-lamaları denetleyecek, kontrol edecek, süzgeç-ten geçirecek olan mercilerin kararlarıyla or-taya çıkar. Bir maddenin, faraza Medenî Ka-nunun bir maddesinin 1926 yılındaki tatbika-tıyla 1972 yılı arasındaki tatbikatı arasındaki fark, gayet açıktır.

1926 yılında ortaya çıkan Temyiz İctihatla-rıyla 1972'deki Temyiz İctihatları muvacehe-sinde bu madde kapsamını değiştirir, sahasını değiştirir ve maddenin gerçek özü ve sözü ile neye tatbik edileceği, veya tatbik edilemeyeceği, neyi içine aldığı, neyi dışarıda bıraktığı bu ic-tihatlar sonunda ortaya çıkar.

Sayın Anayasa Komisyonu Başkanının bir sözüne takılmadan geçemeyeceğim. Diyorlar ki; «Biz, Anayasa Mahkemesinin bu konudaki hükmünün gerekçesine de katılmıyoruz ve bu hükmün anlayışı konusunda Anayasa Mahkeme-sinin vermiş olduğu kararı nazara almamayı uy-gun buluyoruz.»

Şimdi arkadaşlarım, hiçbir zaman bir mad-denin kapsamını tayinde yetkili merci biz olamayız. Yetkili merci, o konuda görevli olan mercidir. Bir adalet organının, münhasıran Anayasa maddelerinin muhtevası üzerinde ke-

sin çizgiler çizmekle görevli olan bir organın verdiği kararın gerekçesine katılmamak, bunun tayin ettiği muhtevayı benimsememek doğru değildir. Peki ne yapacağız? Biz siyasî organız, fakat, kanun hükümlerinin, Anayasa hüküm-lerinin muhtevası konusunda siyasî olmayan gö-revli organların çizdiği çizgiler dahilinde ha-reket etmeyeceğiz demektir. Yani, biz rahat rahat, siyasî organ olmamız sebebiyle meşru bir zeminden uzaklaşabiliriz anlamı çıkar, bunun..

HÜSAMETTİN BAŞER (Nevşehir) — Ana-yasa sarıh.

AHMET DURAKOĞLU (Devamla) — Şim-di, Anayasa hükmünün, Anayasanın maddesi-nin sarıh olup olmadığı hususu da şahsi değer ölçüleri dışında her birimiz için ayrı bir görüş olarak ortaya çıkabilir. Ama, şahsî değer öl-çüleri dışında bir yere başvurulduğu zaman, o yerin hükmüne ittiba zaruretindeyiz, hürmet et-mek zaruretindeyiz, en azından. Kaldık bu maddenin, muhtelif arkadaşların anladıkları şekilde de anlaşılmasına, Anayasa Mahkemesi-nin kararı karşısında, artık imkân kalmamıştır, diyebiliriz. Anayasa Mahkemesinin kararı çıkın-caya kadar şahsen söylüyorum, benim de kana-atım, hâlâ bugün bir çok arkadaşlarımın anla-dığı şekilde anlamaktı. Ama, Anayasa Mahkemesinin kararından sonra artık ben bu madde-nin muhtevasını Anayasa Mahkemesinin kararı-nın çizdiği hudutlar içersinde mütalâa etmek za-ruretindeyim. Gerçekten Meclis Başkanvekilini bir milletvekili olmaktan hiç bir görev uzaklaş-tıramaz. Bir kere bunu peşin olarak kabul ede-lim. Kaldık Anayasa'nın 84 ncü maddesinin adı-geçen fıkrası; «Başkanlar ve Başkanvekilleri, üyesi bulundukları siyasî partilerin veya siyasî parti gruplarının...» dikkat buyurun, «...siyasî partilerin veya siyasî parti gruplarının Türkiye Büyük Millet Meclisinin içinde veya dışındaki faaliyetlerine...» O aradaki «...ve görevlerinin ye-rine getirilmesini gerektiren haller dışında, Meclis tartışmalarına katılamazlar;» cümlesinde «Meclis tartışmalarına...» kadarki kısmı çıkarı-yorum ve tekrar okuyorum; «Başkanlar veya Başkanvekilleri, üyesi bulundukları siyasî parti-lerin veya siyasî parti gruplarının Türkiye Bü-yük Millet Meclisinin içinde veya dışındaki fa-aliyetlerine katılamazlar.»

Başkanvekillerinin burada tahdit edilen, Başkanvekilliği sıfatlarından dolayı tahdit edi-

len yetkileri vardır. Meselâ bir Başkanvekili bir grup sözcüsü olarak çıkıp konuşamaz. Neden? Tarafsızlığı gerektiren bir görevde bulunan kişinin taraflılığı kesin bir şekilde belli olan bir grup sözcülüğü sıfatıyla gelip burada konuşması, taşıdığı sıfatla kabili telif değildir, bağdaşmaz da onu sureti mahsusada zikretmek zaruretinde kalmıştır, Anayasa.

Kaldı ki, Meclis Başkanı ile Meclis Başkanvekillerinin, sayın Ok'un ifade ettikleri gibi, statüleri ayrıdır. İktidârde görevleri de açık açık gösterilmiştir. Bu görevlerle Meclis çalışmalarının çatışacak bir yönü yoktur. Yani, bir milletvekili, Meclis Başkanvekili oldu diye artık milletvekilliği yapamaz hükmünü çıkaracak derecede sıkı kayıtlar bu maddede yoktur. Nitekim, Anayasa Mahkemesi bütün bunları nazara alarak bu hükmü, bu kararı vermiştir ve verilen karar çerçevesinde artık Anayasa'nın 84 neü maddesinin bu hükmünü değerlendirmek, mânalandırmak ve nereye kadar, hangi hususları içine aldığı ve nereye kadar da hangi hususları dışarda bıraktığını kabul etmek zaruretindeyiz.

Bu sebeple Anayasa Mahkemesi kararlarına itibar etmemeyi, Anayasa Komisyonunun sureti katiyede ve açıklıkla söylemiş olması bendeniz için şaşırtıcı olmuştur. İnşallah bundan böyle bu nevi davranışlara bir daha şahit olmayız. Bilhassa üzerinde durmak istediğim konu budur.

Saygılar sunarım.

BAŞKAN — Buyurun sayın Komisyon.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Sayın Başkanım, Anayasa Mahkemesi içtihatları nas değildir. Bizzat Anayasa Mahkemesi kendi kararında içtihatlarının kendisi için dahi bağlayıcı olmadığı hükmünü vazetmiştir. Biz, çıkardığımız kanunların Anayasa Mahkemesi kararlarına uygun olup olmadığını düşünmekten çok, Anayasa'ya uygunluğunu inceleriz ve kanaatimiz ne yolda ise o yolda karar veririz. Anayasa Mahkemesinin kendi verdiği kararını dahi ikinci kararıyla nakzettiği vâkidir. Bugün verdiğimiz karar, belki bazı arkadaşlarımız tarafından Anayasa Mahkemesine götürülecek, Anayasa Mahkemesi eski kararı hilâfına bir karar verebilecektir,

bunu kendisi beyan etmiştir. Kendi kararlarının kendisi için dahi uyulması mecburi bir içtihat olmadığını beyan etmiş olduğuna nazaran, Türkiye Büyük Millet Meclisinin mutlaka uyması gerektiği neticesini çıkaramayız. Türkiye Büyük Millet Meclisi, çıkardığı kanunların ve aldığı kararların Anayasa Mahkemesi kararlarına değil Türkiye Cumhuriyeti Anayasasına uygunluğu yönünden tetkik eder ve kanaatini o yolda izhar eder.

Komisyonumuzun kanaati budur.

BAŞKAN — Buyurun sayın Özgüner.

TURHAN ÖZGÜNER (İçel) — Sayın Başkan, sayın arkadaşlarım; evvelâ siyasî bir organın, adli bir organ tarafından verilmiş bir kararı «ben tanımam» demesi şüphesiz yadırganacak bir husustur. Bahusus, bunu beyan eden Anayasa Komisyonu Başkanı, değerli bir hukukçu arkadaşımız...

Arkadaşlarım, şüphesiz bir organlar çizgisinde tarifi yapmanın gereği yok. Ancak Anayasa Mahkemesi bir karar vermiş. Anayasa Mahkemesi bilâhara bu kararı değiştirebilirmiş; ama orası değiştirebilir. Anayasa Mahkemesinin bir adli organ olarak verdiği karar ortada dururken, biz çıkacağız kürsüye, ve de Anayasa Komisyonunun Başkanı olacağız, diyeceğiz ki, «Biz bu kararı tanımıyoruz.» Arkadaşlarım, hukuk anlayışına ve hukuk mantığına ne derece ters düştüğü çok açık ve şüphesiz o derecede de üzücü bir beyan bu.

Kıymetli arkadaşlarım, bunu böylece saptadıktan sonra şunun üzerinde durmak lâzım: Başkan ve Başkanvekilleri gereği kadar tarif edilmeli. Başkan, Meclisi temsil eder ama Başkanvekilleri Meclisi temsil etmez. Başkanvekilleri, Başkanın vekilidir. Başkan Türkiye'de ve sağ ise, ona vekâlet etmekte olan kişinin milletvekilliği görevinden alınulması mümkün değildir. Nasıl değildir? Anayasa'nın 84 neü maddesini yanlış anlarsak faaliyetten alıyoruz ama yanlış anlamak bir tarafa, Anayasa Mahkemesinin kararı şüphesiz ağırlığı ile ortada ve bu nakzedilmemiş bir karar. Biz, siyasî organ olarak da bunu elimizin tersiyle itemeyiz arkadaşlar.

Şimdi 84 neü maddeyi ciddiyetle okuduğumuz zaman görürüz, «Başkanlar ve Başkanvekilleri, üyesi bulundukları siyasî partilerin veya

siyasî parti gruplarının Türkiye Büyük Millet Meclisi içinde veya dışındaki faaliyetlerine ve görevlerinin yerine getirilmesini gerektiren haller dışında...» ve görevlerinin yerine getirilmesini gerektiren haller dışında...» bu kısmı çıkardım, bunda mutabıkız. «Meclis tartışmalarına katılamazlar. Başkan oy kullanamaz.»

Başkanın oy kullanamayacağı muhakkak. Ancak arkadaşlarım, Büyük Millet Meclisi içinde veya dışındaki faaliyetlerine, Meclis tartışmalarına katılamazlar, şeklindeki husus, Anayasa Mahkemesinin verdiği kararda açıklığa kavuşmuştur. Çünkü Başkanvekilleri bir tarifi gerektirmez, milletvekilliği görevini yapmalıdır ve yapacaktır.

Arkadaşlarım, bir milletvekilinin Başkanlığa vekâlet etmesi hali esas alınarak, 84 ncü maddeyi de katı anlamı ile burada tanımlayıp Anayasa Mahkemesinin de yorumlamasına rağmen bunu, bu maddenin çerçevesini de aşarak bu şekildeki bir karara uymak gerekli değildir ve Başkanvekilleri herhangi bir Meclis tartışmasına katılamazlar, demek gereksizdir.

Meclis tartışmalarının dışında kabul ediyorlar, önermeleri. Fakat Meclis tartışması dediğimiz şeyi ele alalım, görevlerinin yerine getirilmesini gerektiren haller dışındaki Meclis tartışmaları meselâ bir kanunun görüşülmesi sırasında bir Başkanvekili, Meclisi temsil etmiyor, Başkanın vekilidir, oturduğu yerden sırasından bir milletvekili sıfatıyla, kalkıp da o kanunun görüşülmesinde reyini beyan edemez mi? Meclisin tartışmalarına katılamaz. Ama nasıl katılamaz?.. Ta fıkranın başından alalım. «Üyesi bulundukları siyasî partilerin veya siyasî parti gruplarının...» Türkiye Büyük Millet Meclisi içindeki faaliyetleri sadedinde katılamazlar. Yani, grubu temsil etmesi halinde bahis mevzuudur bu. Grubu temsil edemezler; grup adına konuşamazlar; grup sözcüsü olarak beyanda bulunamazlar. Kişisel, milletvekilliğinin gereği olan tartışmalara girerler. Bu «Faaliyetlerine katılamazlar» ın içinde bulunduğu fıkranın başını okuduğumuz zaman, siyasî parti grupları esas alınmıştır. Gruplar esas alındığına göre, grubu temsilen, grup adına konuşmalar şüphesiz sakıncalıdır ve bu menedilmiştir.

Kanıma göre madde sarihtir. Ancak bunu daha aydınlığa kavuşturan bir Anayasa Mahke-

mesi Kararı karşısında, «Bizim komisyon olarak anlayışımız budur,» deyip ve 84 ncü maddeyi de başka türlü anlayıp, Anayasa Mahkemesi Kararını da bırakarak burada söylesine bir madde çıkarmak sakıncalıdır arkadaşlarım. Bu madde bütün ısrarlara rağmen Komisyon Başkanının anladığı anlamda çıkarsa -bugün şu kadar Başkanvekili var, yarın daha da çoğalabilir- bir kısım Başkanvekilleri de Mecliste teşriî faaliyetten çok açık seçik alıkoymaya münceer olur ve zaten Anayasa'ya da aykırı olur. Herhalde Anayasa Mahkemesi de, o kararına uygun paralelde, bunu bozar arkadaşlarım.

Anayasa Mahkemesinin kararını bahis mevzuu etmişken şuna da değinmeyi gerekli görürüm. Anayasa Mahkemesinin kararlarını eleştirirken, şüphesiz, bu kararı hiçe sayıyorum, gibi mahkeme kararlarına saygıdan uzak deyimler, bilhassa hukukçuların dilinden dökülmeli. Bunu temenin eder, saygılar sunarım.

BAŞKAN — Sayın Özgüner «Hiçe sayıyorum» şeklinde bir beyanı olmadı, aslında Komisyon Başkanının.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Müsaade ederseniz tavzih edeyim sayın Başkan.

BAŞKAN — Buyurunuz efendim, ediniz.

(İçel Milletvekili Turhan Özgüner ile Nevşehir Milletvekili Hüsamettin Başer'in madde hakkında sıralar arasında tartışmaları.)

BAŞKAN — Yanyana oturup akademik münakaşanızı yapsanız daha iyi olacak.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Sayın Başkan, Sayın Özgür, benim söylemediğim bir hususu söylemişim gibi beyan etti. Biz, Anayasa Mahkemesinin kararlarını tanımıyoruz demedik. Biz, Anayasa Mahkemesinin kararına ve gerekçesine katılmıyoruz dedik. Tanımamak başkadır, katılmamak başkadır. Katılmamanın bir hak olduğunu biz zât Anayasa Mahkemesi kendi kararında belirtmiştir. Anayasa Mahkemesi bir kararında -arkadaşım arzu ederse tarih ve numarasını bilâhara kendilerine verebilirim - kararın, sırf hâdiseye münhasır olmak üzere geçerli olduğu kararını vermiştir.

Tanımamak şudur: Anayasa Mahkemesi bir kanunu iptal etmiş ise, buna rağmen Anayasa Mahkemesinin iptaline rağmen bu madde halen

yürürlüktedir demek tanımamaktır. Ancak, Anayasa Mahkemesi bu kararı iptal etmiştir ama, ben bu gerekçeye katılmıyorum demek katılmamaktır. Bu iki hadiseyi birbirinden ayırmamız lâzımdır. Anayasa Mahkemesi, Cumhuriyet Senatamızın bir kararını iptal etmiştir, bu karar bugün yürürlükte değildir, mevcut değildir; biz buna hürmet ediyoruz. Ancak, bizzat Anayasa Mahkemesi kendi verdiği kararda, kararlarının hadiseye münhasır olduğunu, başka hadiselerle teşmil edilmesinin doğru olmadığını bizzat kendi kararında belirtmiştir.

Bizim verdiğimiz bu karar yeni bir karardır. Anayasa Mahkemesinin eski kararı bu kararı etkilemez. Sadece içtihat yönünden etkiler, bir kaynak yönünden etkiler; fakat bizi mutlaka o yolda karar vermeye sevkedemez. Bu da bizzat Anayasa Mahkemesinin kendi verdiği kararın icabıdır. Anayasa Mahkemesi, benim içtihadım, benim verdiğim karar hadiseye münhasır olmak üzere geçerlidir diye bizzat kendisi karar vermiştir.

Tekrar tavzih ediyoruz: Biz Anayasa Mahkemesi kararlarına hürmetkârız. Onu tanıyoruz; ancak Komisyon olarak katılmıyoruz. Yüce Meclis bizim görüşümüze katıldığı takdirde, yine Anayasa Mahkemesi kararlarını tanımamak gibi bir duruma düşmeyecektir. Sadece o hadise için geçerli olmak üzere verilmiş olan kararı, bu hadiseye teşmil edip etmemek hususunda Yüce Meclisin takdir hakkı vardır ve bu takdir hakkına karışamayacağımı zaten kendi kararında dahi belirtmiştir.

Bu hususu tavzihen Yüce Meclisin ıttılama arz ederim.

BAŞKAN — Sayın Müderrisoğlu, söz sizin efendim.

BAHA MÜDERRİSOĞLU (Konya) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlar; gerçekten içtüzüğümüzün en önemli maddelerinden bir tanesini konuşmaktayız. Burada kıymetli milletvekili arkadaşlarım, benden evvel fikirlerini beyan ettiler. Bendeniz bu maddenin Anayasaya uygun olarak tanzim edildiği ve yeteri kadar açık olduğu kanaatindeyim.

Yine benden evvel konuşan sayın Nurettin Ok arkadaşımızın söylediklerinde büyük ağırlık vardır. Yalnız, her vazifenin bazı sakıncaları bazı da kendilerine getirdiği imkânlar vardır.

Bir milletvekili bu sıralarda bütün konuşmalara ve münakaşalara katılabilir. Ama bir sayın Meclis Başkanvekilinin elbetteki kendilerine tanınan bazı haklar neticesi, bazı kısıtlamalara tabi olması da icabeder. Hiç bir milletvekili her zaman için Başkanlık Divanına oturmadığı gibi, buna imkân olmadığı gibi, bir Başkanvekilinin de burada bir milletvekili gibi herşeye karışması ve katılması da doğru olmasa gerektir. Hem nimetinden istifade edeceksiniz, hem de bunun bazı imkânsızlıklarını kabul etmeyeceksiniz. Bunun doğru olmadığını huzurunuzda arz etmek isterim.

Muhterem arkadaşlar, elbetteki bazı konuşmalara, oy vermeye, başkanvekillerinin katılması gerekir. Zaten bu da böyle olmaktadır. Sayın Komisyon Başkanının açıklaması da bunu teyid etmiştir. Yalnız, ben milletvekiliyim, her şeyi yaparım, biz de diyemeyiz. Çünkü birçok milletvekillerinin, birçok milletvekillerinin değil bütün milletvekillerinin yapacağı hata yapamayacağı hadiseler işler vardır. Binaenaleyh, milletvekilinin yapamayacağı işler olduğu gibi, burada da başkanvekillerinin, elbetteki diğer bir milletvekili gibi her şeyi yapması, aynı zamanda yukarıda, Başkanlık Divanında bulunması öyle zannediyorum ki doğru olmasa gerektir.

Madde, Anayasamızın maddesine uygundur ve Anayasa Mahkemesinin kararı hakkındaki Sayın Komisyon Başkanının fikirlerine bir milletvekili olarak iştirak ettiğimi, maddenin bu şekilde kabul edilmesi gerektiğini rica eder, saygılarımı sunarım.

BAŞKAN — Sayın Talât Köseoğlu, buyurunuz efendim.

TALÂT KÖSEOĞLU (Hatay) — Muhterem arkadaşlar, evvelâ Anayasanın 8 nci maddesi gereğince Anayasanın üstünlüğü prensibinden hareket etmeye mecburuz. Anayasanın 8 nci maddesini aynen okuyorum; «Kanunlar Anayasaya aykırı olamaz.»

Anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır. Anayasanın bu hükmü muvacehesinde, 84 ncü maddedeki açıklık, kesin hüküm muvacehesinde ve Anayasanın üstünlüğü prensibinden hareket ederek, Komisyonun, Vazn Kanunun bu hüküm dışına çıkması mümkün değildir. 84 ncü maddenin

3 ncü fıkrası gayet açık; Başkanvekillerinin Meclis tartışmalarına katılamayacağını âmir. Meclis tartışmaları tâbirinde bir müphemiyet yok. Meclis tartışmaları hükmü, şu kürsüde, Meclis faaliyetlerinin görüşülmesi, tenkidi, kanunların görüşülmesinde fikir beyanı, tenkidi, bütün faaliyetleri içine alan, açıklıkla ifade edilen bir hükümdür.

Fikirlerine çok kıymet verdiğim iki arkadaşım, birisi Meclis eski Başkanvekili, Durakoğlu, birisi halen Başkanvekili bulunan Sayın Ok, tenkitlerinde haklıdır. Bu tenkitler sadece Anayasanın mevcut hükmünü tenkid mahiyetini taşır. Doğru.. Anayasanın her hükmünü tenkid etmek hakkımızdır. Böyle olması lâzımdır, doğrudur, ben de katılıyorum. Başkanvekillerinin, milletvekili sıfatıyla tartışmalara katılmasında bir fayda mülâhaza edilebilir, düşünülebilir. Bu ayrı görüş. Bu maddenin, yani 84 ncü maddenin 3 ncü fıkrasının tenkidi mahiyetindedir. Bu, ayrı bir mevzudur. Anayasanın her maddesi tenkid edilebilir. Bu, her milletvekilinin, her vatandaşın hakkıdır. Böyle olması daha iyi olurdu diyebilmek hakkına sahibiz. Ama mevcut hüküm karşısında, bağlayıcı hüküm karşısında, açık hüküm karşısında zorlamaya imkân yok. Yani zorlamaya da imkân yok.

Şimdi buna esas olarak deniliyor ki, Anayasa Mahkemesinin bu konuda bir kararı var. Anayasa Mahkemesinin kararlarına hürmet etmek mecburiyetindeyiz. Şimdi, bu karar ne? Senatoda bir Başkanvekili söz istiyor, kendisine söz verilmiyor, bunun üzerine bir karar veriliyor. Bu kararın iptali cihetine gidiliyor. İctihatı.. Anayasa Mahkemesi görüşünü belli ediyor; bu hâdisenin ortadan kaldırılması yönünde bir karar veriyor ve «Başkanvekili konuşabilir» diyor, o hâdiseyi kaldırıyor.

Anayasa Mahkemesi bir kanunu, bir İctüzük hükmünü iptal etmiş değil. Bir İctüzük hükmünü iptal etmiş olsaydı, bağlayıcı hükümdür, 152 ncı maddeye göre. Bir kanunu iptal etmiş olsa, bağlayıcı hükümdür, 152 ncı maddeye göre. Bir olayı, bir kararı bozuyor. Sayın Komisyon Başkanının burada beyan ettiği doğrudur; kendi vermiş olduğu kararlarında dahi bu kararın kendini bağlayıcı olmadığını bir kararıyla beyan etmiştir.

Anayasa Mahkemesi kararlarının bâzı hallerde nasıl birbiriyle geliştiğini gösteren kararlar var elimizde. Mersin Sulh Ceza Mahkemesi tarafından açılmış bir dâva var, orman suçları hakkında. Avukat itiraz ediyor, bu kanun Anayasaya aykırıdır diyor. Anayasa Mahkemesi bu konuda bir karar veriyor, esastan değil, şekilden. Diyor ki, Başkanlık Divanı teşekkül tarzı Anayasanın 84 ncü maddesinin 2 ncı fıkrasına aykırıdır. Çünkü, siyasî parti oranları nispetinde yapılmamıştır, diyor. Bunun dışında başka bir kararı vardır Anayasa Mahkemesinin, diyor ki, Başkanlık Divanı seçildikten sonra istifalarla oran değişikliği vâki olduğu takdirde, o Divan devam eder. Oran değişikliği devre sonuna kadar nazarı itibara alınmaz diyor. Aynı Mahkemenin aynı içtihadı. Yine hepiniz bilirsiniz, birbirine aykırı iki içtihat var; İşçi Partisinin komisyon üyelerinin oran kurma yönünden vâki itirazına iltifat etmiştir, bir kararında Anayasa Mahkemesi. «Doğrudur, oranlar değişmiştir, komisyonun değişmesi lâzımdır» demiştir. Ayrı bir kararında, «istifalar suretiyle oran değişikliği halinde komisyonlar görevlerine devam eder» demiştir. İctihatlar değişebiliyor, tekâmül edebiliyor. Anayasa Mahkemesi kararları birer içtihat... Görüşünü o istikâmette açıklamış, kararını vermiştir. Biz, Anayasanın açık hükmü karşısında, 84 ncü maddenin 3 ncü fıkrası muvacehesinde bir İctüzük hükmü getiriyoruz.

Burada, üzerinde hassasiyetle durduğumuz konu, Anayasanın açık hükmünü ihlâl etmemektedir. Anayasa Komisyonu Başkanı gayet haklı olarak, «Bu bir içtihatıdır. Biz buna katılmıyoruz» demişlerdir. «Saygı göstermiyoruz» şeklinde bir ifadede bulunmamışlardır. Bulunmalarına imkân yok.

Bu maddenin tenkidi mümkündür. Arkadaşlarımıza hak verdiğimiz yönler olabilir, ayrı mevzu; ama tenkidin dışında, ilerisinde, bu açık hükmü zorlamak imkânına sahip değiliz. Mümkün değil. «Tartışmaya katılamaz» diyor. Anayasanın açık hükmü. Neresinden bakarsanız bakınız, tartışma, şu kürsüde bir kanunun görüşülmesidir, tartışma, bir grup tarafından konuşma değildir. Bunu koymuş. Koymasa daha mı iyi olurdu? O da ayrı bir mevzudur. Ona hürmet ederiz. Ama şu anda elimizde 84 ncü

maddenin 3 ncü fıkrası açıklıkla bir hüküm koymuş. Komisyon buna hürmet etmektedir ve ona göre bir madde tedvin etmiştir. Belki de istemeye istemeye etmiştir, belki de biz istemeye istemeye oy vereceğiz. Çünkü bunun dışında bir maddenin gelmesi, kanaatimizce, bir itiraz mevzuu olursa, Anayasa Mahkemesi bu açık hüküm karşısında iptal edebilir, ve etmesi de lâzımdır, 8 ncı madde gereğince. Anayasanın üstünlüğü gereğince.. Anayasa Mahkemesi, Anayasa hükümlerinin üstünde bir kurul değildir. O da Anayasa hükümlerine bağlıdır, Anayasa hükümlerine uymaya mecburdur.

Şimdi, bu Anayasa hükmü muvacehesindeki görüşümü tespit ettikten sonra, Başkanvekillerinin oy kullanmama konusunda Anayasanın bir hüküm getirmediği konusuna değinmek istiyorum. Anayasa, Başkanlar için hüküm getirmiştir, «Başkan oy kullanamaz» diyor. Biz, bundan istifade ederek Başkanvekillerinin oy kullanmalarını sağlamak için hüküm getiriyoruz, boşluktan faydalanıyoruz. Belki de Anayasa vâzı o şekilde düşünmüştür. Ama şu anda elimizde bağlayıcı bir hüküm yok. Bağlayıcı hüküm olmadığı için, Başkanvekillerinin oy kullanma hakkını mahfuz tutuyor, bunun daha ilerisine gidiliyor. Bu hususta bendeniz de bir önerge verdim, oy verme hakkına sahipolan bir Başkanvekilinin, tartışma dışında, tartışma konusu olmayacak mahiyetteki konularda oyunun rengini izhar etme hakkını getiriyorum, bu önergeyle. Çünkü Anayasa sadece tartışmayı menetmiştir. Ama oyunun rengini belirtme bir tartışma olamaz. Bendeniz, komisyonun bu konudaki görüşüne katılmıyorum, daha doğrusu gerekçesine katılmıyorum. Komisyon başkanı diyorlar ki, «İhsası rey mahiyetinde olacağı cihetle Başkanvekillerine bu yasaklama hükmü getiriyoruz.» Benim görüşüm; Başkanvekillerinin, ne görüşülürse görüşülür, siyasî bir mahiyet alması mümkündür. Türkiye Büyük Millet Meclisi veya Millet Meclisini temsil eden bir şahsın bir tartışmaya girmemesi gerekir. Tartışma sırasında, ki, bizim Meclisimizde daima olağan haldir tartışma zamanında, görüşme zamanında tartışmalara mâni olmak, ona karşı vâkı olacak taarruzları önlemek lâzımdır. Kendi bünyesinde mündemiç hallerden masun tutmak için bu

Divanı korumak için böyle bir hüküm bulunması kanaatini taşıyorum. Yani ihsası rey olacağı kanatında değilim. Reyinin rengini belli ettiği zaman, «Kırmızı oy kullanıyorum» dediği zaman, bu da bir ihsası rey olabilir. Yahut da burada bir açıklama yapabilir, bunun dışında tartışmaya girmemesi gerekir, Meclis Başkanlığı ve Başkanlık Divanı. Tartışmanın özelliği var, tartışmanın birtakım riskleri var. Büyük faydaları olduğu gibi, fikirlerden faydalanma yönleri olduğu gibi riskleri de var. Bundan korunmuştur, bu büyük kürsüyü.

Bu bakımdan, oyunun rengini izhar ettiği haller düşünülemez. Başkanvekillerini Meclis tartışmalarına katılmamalarını getiren bu hüküm Anayasanın 84 ncü maddesinin 3 ncü fıkrasındaki açık hükme uygundur. Bunun dışında bir şey yapmak mümkün değildir, bir şey getiremezsiniz.

Anayasa Mahkemesinin kararlarını biraz önce arz ettim, hürmete lâyıktır. Fakat bir içtihatdır, birbirlerini tutmayan, birbirlerine nazaran tekamül eden, birbirlerine uymayan kararlar mevcuttur. Onun da misallerini arz ettim. Daha da olabilir. Kendisi bunu kabul etmiştir. İctihatdır, tekamüle götüren bir içtihatdır. Sosyal hadiseler ve Devletin hayatı yürüyecektir, hukuk anlayışı değişecektir. İhtiyaçlara uygun içtihatlar yaratılabilecektir. Anayasa Mahkemesini ve bütün mahkemeleri bundan mahrum etmek doğru da değildir, mümkün değildir. İctihadın en büyük fazileti, tekamüle doğru cemiyeti ve hukuku götürmesidir. O içtihatların tekamüle doğru gitmesiyledir ki, vâzı kanun bu içtihatları gözönüne alarak lüzumlu olan kanun değişikliklerini getirir. Bu bakımdan Anayasanın çok açık hükmü karşısında gelen bu madde, bunun dışında gelmesi mümkün değildir. Sadece bu metinde, «Başkan oyunun rengini belirtir.» hükmünü getirmemiş olduğu için Başkana, kullanmış olduğu oyunun rengini belirtme hakkını vermez. Bu bir tartışma konusuna girmiyor. Bu suretle, maddeye geniş bir şekil vermek lüzumunu bendeniz hissettiğim cihetle, bu konuda bir değişiklik önergesi de verdim.

Hepinizi sevgi ile selâmlar, saygılarımı sunarım.

BAŞKAN — Sayın Başer, buyurun efendim.

HÜSAMETTİN BAŞER (Nevşehir) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; modern cemiyetlerde bir iş bölümü esası vardır. Yüce Meclisimizde de çalışmada bir iş bölümü kabul edilmiştir. Bir Meclis Başkanlık Divanı vardır. Biz burada Divanda vazife alanların nasıl hareket edeceğini, Anayasa muvacehesinde tanzim ediyoruz. Bugün bir Millet Meclisi Başkanı lâalettâyin bir şahıs gibi gidip, kahvelere, gaziolara, hattâ eğlence yerlerine girmesi mümkün değildir. Yani bunu yasaklayan kanun hükmü yoktur. Fakat üzerine almış olduğu vazife, onu oraya götürmez. Hattâ şurada çalışan milletvekili arkadaşlarımız da milletvekili olmadan evvelki hareketlerini yapamazlar. Çünkü 36 milyonu temsil ediyorlar. Birçok haklarından fedakârlık etmek mecburiyetindedir. Hattâ bir zaman Fransa'da böyleydi. Bir Başbakanın, bir Devlet Bakanının her türlü hususî hayatı dahi tenkide mâruzdu. Çünkü onlar, âme hizmeti gören insanlar olduğu için, hususî hayatlarında yapacakları işlerden feragat etmek mecburiyetindedirler. Düşünün ki, bir Başkanvekilliği almış kimsenin makamı var, orada oturmuyor, her gün geliyor buradaki müzakerelere katılıyor. Öbür Başkanvekillerinin de hasta olduğunu kabul edelim. Kendisine sıra geldi, ne olacak? «Efendim ben müzakerelere katıldım, ben bugün çıkamayacağım, diğer arkadaşlar gelsinler» Bir hafta rapor almışlar. Meclis bu durumda çalışamaz. Bu bakımdan İktüzük yapılırken, biz burada umumî hükümler vaz'ediyoruz. Oraya seçilen arkadaşlarımız elbetteki oranın kısıtlayan hürriyetlerini göze almış ve ona göre vazife tercihi yapmış durumdadır.

Saniyen Anayasanın 84 nci maddesinin 3 nci fıkrasının son cümlesinde, «Meslis tartışmalarına katılamazlar» deniliyor. Kati ve sarîh bir hükümdür. Anayasa Mahkemesi her nasılsa zuhlen veya hataen Sayın Sırrı Atalay'ın bir meselesinden dolayı bir karar vermiş. Ama ortada iptal edilen bir madde yok. Ne İktüzük, ne de Anayasa madesi iptal edilmiştir. Belki şimdi götürseler, onlar da görüşlerinden rücu edecekleri kanaatindeyiz.

Bu bakımdan İktüzükle getirilmiş olan bu madde tamamen Anayasanın ruhuna, metnine

uygundur. Başkanvekillerinin heran burada tartışmalara katılmaları, bulunduğu mevkiî, üzerlerine aldığı vazife icabı yıpranmalarını gerektirir. Bunun için Anayasada olduğu gibi, İktüzükte de biz bunu ayırdetmek mecburiyetindeyiz. Ama soru sorar, belki gündem dışı konuşma da yapabilir. Çünkü bunlar, müzakere değildir, onun dışında buradaki bir kanun müzakeresinin tartışmasına katılmaları doğru değildir. Kendilerini de düşünerek bu İktüzük çıkarılmaktadır.

Saygılar sunarım.

BAŞKAN — Sayın Ülker.. Yok.

Sayın Mehmet Ali Aybar, buyurun.

MEHMET ALİ AYBAR (İstanbul) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; 65 nci maddede üzerindeki görüşmeler, bizi son derece önemli bir kamu hukuku, Anayasa hukuku sorununa getirmiş bulunuyor. Gerçekten buradaki konuşmaları ve Sayın Komisyon Başkanının açıklamalarını büyük bir endişe ve üzüntü ile izlediğimi ifade etmek isterim.

Değerli milletvekilleri; Anayasanın üstünlüğü ve hukuka bağlı Devlet ilkeleri, burada kimi sayın milletvekillerinin dile getirdikleri görüşler istikametinde ciddi şekilde tehdit altında bulunduğu kanısına varmış bulunuyorum.

Gerçekten bu kürsüden şu noktalara işaret edildi: Anayasa Mahkemesinin kararlarının bir içtihat niteliğinde olduğu ve her içtihadın değişebileceği, binaenaleyh, bu nitelikte olan bir kararın bağlayıcı olmadığı sonucuna varan değerli arkadaşlarım bulundu.

TALÂT KÖSEOĞLU (Hatay) — Eğer iptaller kanun değilse, tüzük değilse.

MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — Eğer, bu mantık silsilesi kabul edilecek olursa; Anayasa Mahkemesinin hiçbir kararı bağlayıcı olamaz ve bağlayıcı olamadığı için de Anayasanın, Anayasa Mahkemesi kararlarına uymayı zorunlu kılan ve daha genel bir anlamda bütün yargı organlarıncı verilmiş kararlara Yasama Meclisleri dahil uymayı zorunlu kılan sarîh maddeleri bir tarafa itilmiş olur.

Değerli milletvekilleri; kamu hukukunun değişmez bir prensibidir ki, - Modern Kamu Hukukunun - hukuka bağlı Devlet ilkesinin gerçekleşmesi, Devletin ve Devleti temsil eden organların bunu içtenlikle arzu etmelerine bağ-

lıdır. Eğer, devlet ve onu temsil eden organlar; kanun başkaları için yapılmıştır, mahkeme kararı başkaları için verilmiştir, noktaî nazarını benimseyecek olurlarsa hukuka bağlı Devlet ilkesi, güzel bir lâf olmaktan öteye geçmez.

Hepiniz çok iyi bilirsiniz, Anayasa Mahkemesine Yüce Meclislerin ne derece uyup uyumadığını. Benim hatırimda, hemen şimdi hatırıma gelen bir olay var, hepinizin malûmu. Hazine'den partilere yardım yapılması konusu kaç defa, kaç kez Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen bir kanun niteliğindedir. Buna rağmen her iptalden sonra Yüce Meclis yeni bir kanun metni hazırlayıp buradan geçirmek suretiyle bu konuyu gene yürürlükte tutmak yolunu seçti. Bu, hukuka bağlılık fikrine içtenlikle bağlı bulunmadığımızı ortaya koyan delillerden biridir.

Şüphesiz, herkes ve özellikle uzmanlar, hukuk kurallarını kendi bilgileri mihengine vurarak değerlendirirler. Bu da onların en sarîh hakkıdır. Her vesileyle bu kürsüden söylemişimdir; kanunlar, mahkeme kararları eleştirilir ve eleştirilmelidir. Çünkü, başka türlü hukuk terakki etmez, ilerlemez hukuk. Bunu ihtisas sınırları içinde herkes yapar, hattâ bütün vatandaşlar yapar, haklarıdır bunu yapmak; ama bir mahkeme kararını, bir kanunu eleştirmek başka şeydir, ona uymak, harfiyen uymak, o da başka şeydir. Bir mahkeme kararını beğenmeyebiliriz, bir kanunu beğenmeyebiliriz, onu eleştiririz; ama ona uyarız. Hukuka bağlılık bunu icabettirir.

Şimdi denilmektedir ki, Anayasa Mahkemesinin hadisemize ilişkin kararı, hattizatında bir iptal kararı değildir. Çünkü, bir kanun iptal edilmemiştir, bir tüzük maddesi iptal edilmemiştir. Geçerli bir itiraz değil. Çünkü, Anayasa Mahkemesi yalnız İktüzük ve kanunları iptal etmez, aynı zamanda Meclislerin İktüzük niteliği taşıyabilecek, İktüzük maddesi niteliğinde olan kararlarını da iptal eder. Söz konusu olan iptal kararı da böyle bir karara müteveccih bir dava neticesinde verilmiştir.

Gene dedimdi ki, hukuka bağlılık herşeyden önce içtenliği gerektirir. Denilecek ki, kadespestir, (Casd'espèce) yani vakaya münhasır bir karardır. Öyle. Bütün mahkeme karar-

ları genellikle bu niteliktedir. Olaya münhasır kalır. Ama, olay ne niteliktedir? Ona bakalım. Olay, bir Yasama Meclisinin, Yasama Meclislerinden birinin Senatonun iş işleyişini tanzim eden bir karar hakkında verilmiş bir iptal karardır. O zaman genelliği olan, özel bir müessesese gibi bir kadespes, bir olay, bir münhasır olay gibi görünmekle beraber genelliği olan bir olaydır. Ben hatırlıyorum dün yaptığı konuşmada Sayın Komisyon Başkanı burada «Senatonun İktüzüğünün mütenazır maddesiyle biz mutabakatı ve ahengi sağlamak mecburiyetindeyiz». gibi bir konuşma yaptı, geri alırken - yanılmıyorsam - bu maddeyi. Doğrudur, öyle olmak lâzım. Öyle olunca da, Anayasa Mahkemesinin Senato için iptal kararının elbet bizim için de geçerli olduğunu, aynı konuda geçerli olduğunu kabul etmek lâzım. Bunun aksine bir uygulamaya geçmek, - hiç kimseyi aldatmaya - yalım - Anayasayı hiçe saymaktır. Buna isterse- niz hiçe saymak kelimesini kullanmayın, isterseniz kullanın; ama netice budur. Yani, Anayasa Mahkemesinin verdiği bir karar, şu, şu, şu gerekçelerle bir tarafa itilmekte ve onun yerine Meclisin ikame edeceği bir madde getirilmektedir.

Değerli milletvekilleri, bu yol açılınca, demokratik hukuk devletin istikbali kararmaya başlar.

BAHA MÜDERRİSOĞLU (Konya) — Sana göre öyle.

MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — Onun için Anayasa Mahkemesi kararlarını dilediğimiz kadar eleştirelim, bunların içtihat niteliğinde olduğu ve ertesi sefer kendisi tarafından değiştirilebileceğini söyleyelim; ama o karar değişmediği sürece ona uymak mecburiyetinde olduğumuzu da biran aklımızdan çıkarmayalım.

Anayasa Mahkemesi yetkilidir kararı değiştirmeye, biz değil. Anayasa vermiş onun görevi, onun ödevi, onun yetkisi, bizim değil. Biz, o karar değişmediği sürece uymakla mükellefiz. Ayrıntılar yapıp, efendim o karar bir başka hadise için, zaten Anayasa Mahkemesinin bizim kararlarımız o hadiselerle münhasırdır, diye bir kararı var, binaenaleyh o da Senato için verilmiş bir karardır gibi kaçamak yolları bulmak, hukuka bağlı devlet ilkesine içtenlikle saygılı olmadığımızı gösterir.

Hepinize saygılar sunarım.

BAŞKAN — Sayın Akçalı, söz mü istiyorsunu?

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Sayın Başkan, bana aidolmayan bazı sözler isnadettiler. Müsaade ederseniz bu mevzuda bir açıklama yapmak isterim.

BAŞKAN — Komisyon olarak her zaman söz hakkına sahipsiniz, buyurun. Böyle bir gerekçeyle lüzum yoktur Sayın Akçalı.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Sayın Başkan; Sayın Mehmet Ali Aybar, tartışmayı hukuk yönünden alıp politik bir yöne itmek istemiştir ve bizim söylemediğimiz bir sözü ve taşımadığımız bir maksadı bize isnadederek hükümler yürütmek istemiştir.

Sayın Mehmet Ali Aybar, Anayasa Mahkemesinin iki kararından bahsetti; siyasî partilere yardım mevzuunda olan kararından.

Hafızalarımızı yoklayalım ve kararları okuyalım.

Yüce Meclis, siyasî partilere yardım için bir kanun kabul etmiştir. Bu kanun, İşçi Partisinin müracaatı üzerine Anayasa Mahkemesince iptal edilmiştir. Anayasa Mahkemesi; prensip itibarıyla siyasî partilere Hazine'den yardım edilmesinin Anayasaya aykırı olmadığını, bununla birlikte bu kanunda yapılan tevziat Anayasaya aykırı olduğu için kanunu iptal etmiştir.

Yüce Meclis, Anayasa Mahkemesinin bu kararına ittibaen sadece nispetleri Anayasa Mahkemesinin verdiği karara uygun şekilde düzelterek yeni bir kanun çıkarmıştır.

İşçi Partisi bu kanun aleyhine de Anayasa Mahkemesine müracaat etmiştir. İşte Anayasa Mahkemesi bu kararında, «Anayasa Mahkemesi kararlarının hadiseye münhasır olarak geçerli olduğunu, başka emsal hadisede Anayasa Mahkemesini bağlamayacağını, içtihat teşkil etmeyeceğini» belirterek Anayasaya aykırılığı dolayısıyla ikinci kanunu da iptal etmiştir.

Biz, Anayasa Mahkemesi kararlarının geçerli olmadığını iddia etmiyoruz. Biz, Anayasa Mahkemesi kararlarının hadiseye münhasır olmak üzere geçerli olduğunu kabul ediyoruz. Bunun aksinde hukuk sistemlerinde hiçbir suretle içtihatların kanunların üstüne çıkacağına

dair bir hüküm mevcut değildir, teamül de yoktur.

Bidayet mahkemesi bir karar verir, bu karar Temyiz Mahkemesince bozulur. Bidayet Mahkemesi tekrar ısrar eder, Temyiz Mahkemesince ikinci defa bozulduğu zaman o hadiseye münhasır olmak üzere uyulmak mecburiyeti vardır. Ancak, ikinci hadisede Bidayet Mahkemesi buna uymak zorunluğunda değildir. Doğrudan doğruya yetkilerini Anayasadan alan ve Anayasanın hükümlerini uygulamakla görevli olan Yüce Meclisin, mahkemelerin haiz olduğu bu hakka sahibolmadığını iddia etmek, değil bizim hukuk sistemimizle, dünyadaki mevcut hukuk sistemleriyle kabili telif değildir.

Anayasa Mahkemesi kararlarına Yüce Meclis saygılıdır. Anayasa Mahkemesi kararları geçerlidir, ancak Anayasa Mahkemesi kararları, bizzat Anayasa Mahkemesinin kararında belirtildiği veçhile, hadiseye münhasır olmak üzere geçerlidir.

Biz hiçbir zaman, Anayasa Mahkemesinin verdiği bu karar muvacehesinde, Senatoda alınmış kararın yürürlükte olduğunu iddia etmiyoruz. Senato da iddia etmiyor. Ancak biz, Anayasa Mahkemesinin aldığı bu kararın Anayasaya uygun olmadığını, Anayasanın bize verdiği âmir hükmün bizim bu şekilde bir içtüzük maddesi getirmemizi gerektirdiğini iddia ediyoruz ve bu kararda samimiyiz, musırız.

Biz buradaki yetkilerimizi Anayasa Mahkemesi kararlarından almıyoruz. Bu, saygısızlık mânasına gelmez. Biz buradaki yetkilerimizi doğrudan doğruya kanunlardan ve Anayasadan almaktayız. Anayasanın âmir hükmü dururken, Anayasa aykırı bir kanun çıkarmaya bizi Anayasa Mahkemesi kararı icbar edemez. Biz bu görüşteyiz ve getirdiğimiz maddenin Yüce Meclise kabulünü dilemekteyiz.

MEHMET ALİ AYBAR (İstanbul) — Sayın Başkan, bir sorum var.

BAŞKAN — Buyurun.

MEHMET ALİ AYBAR (İstanbul) — Anayasa Mahkemesinin partilere yardım konusundaki ikinci iptal kararı, yardımın Anayasaya uygun olup olmadığı hususundaki nihai hükmü nedir? Bunu lütfen açıkla mısınız? İkinci iptal kararındaki nihai hükmü.

BAŞKAN — İkinci kararını diyorsunuz.

Şimdi, Sayın Aybar, bu soruyu bizim görüşmekte olduğumuz maddeye kıyasen bir emsal teşkil etsin diye mi soruyorsunuz, yoksa tamamıyla ayrı bir..

MEHMET ALİ AYBAR (İstanbul) — Komisyon Başkanı kendi noktaî nazarını takviye etmek için bu misali verdiler, onun için. Dediler ki, birinci karar verildi, prensibolarak kabul edildi, fakat dağılım şeklindeki oranlarda adaletsizlik bulundu, onun için yeniden yapılırsın dendi. İkinci kararda ne dendi?

BAŞKAN — Zatiâliniz bilmiyor musunuz efendim bu hususu?

MEHMET ALİ AYBAR (İstanbul) — Ben biliyorum.

BAŞKAN — O vakit soru olmaz efendim.

MEHMET ALİ AYBAR (İstanbul) — Efendim, bâzı sorular bilinmediği için sorulmaz, bilinir de teyidettirmek için sorulur.

BAŞKAN — Değil efendim. İctüzüğü lütfen okuyunuz. Tereddütleri izale etmek bakımından Komisyondan ve Hükümetten soru sorulur. Onun için mâzur görünüz efendim.

MEHMET ALİ AYBAR (İstanbul) — Sayın Başkan, tereddütleri izale etmek için sorulacağı doğrudur. Sayın Komisyon Başkanının beyanı Mecliste bir tereddüt hâsıl etti.

BAŞKAN — Soru soranın şahsî tereddüdünü gidermek için soru sorulur efendim.

MEHMET ALİ AYBAR (İstanbul) — Böyle bir sarahat yok. Tereddüdü izale etmek için sorulur, doğrudur. Tereddüt de objektif ve sübjektif olur. Objektif tereddüt vardır.

BAŞKAN — Sayın Akçalı, bu konuda bir açıklama yapmak ister misiniz?

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Devamla) — Sayın Başkan, böyle bir soru olmaz, ama Sayın Aybar'ın bildiği hususu teyit için tekrar söylüyorum:

Tartışmanın bu mecraaya geleceğini bilseydim, kararları da getirirdim. Hatırimda kaldığına göre, Anayasa Mahkemesi birinci kararında, partilere Hazineden yardım yapılmasının prensip itibarıyla Anayasaya aykırı olmadığı içtihadında bulunduğu halde, ikinci kararında bu içtihadından nükûl ederek, prensip itibarıyla de Anayasaya aykırı olduğu gerekçesini göstermiştir ve o karar dolayısıyla de, Anayasa Mahkemesinin verdiği her kararın hadiseye

münhasır olduğu içtihadını Anayasa Mahkemesi kendi koymuştur.

BAŞKAN — Teşekkür ederiz Sayın Akçalı.

BAHA MÜDERRİSOĞLU (Konya) — Benim de bir sorum var Sayın Başkan.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Müderrisoğlu.

BAHA MÜDERRİSOĞLU (Konya) — Sayın Başkan, bu madde ile ilgili olarak Başkanvekilleri gündem dışı konuşma yapacaklar mı, yapamayacaklar mı?

BAŞKAN — Bu husus görüşüldü efendim.

BAHA MÜDERRİSOĞLU (Konya) — Bu hususu söylemediler.

BAŞKAN — Bu husus görüşüldü, Sayın Komisyon Başkanı da bu hususta beyanda bulundu.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Devamla) — Tekrarlayayım müsaade ederseniz.

BAŞKAN — Buyurun.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Devamla) — Sayın Başkan, İctüzüğümüzün 60 ncı maddesinde gündem dışı konuşmanın tarifi yapılmıştır. Gündem dışı konuşma acele ve olağanüstü hallerde Meclisin bilgisine bâzı hususları sunmaktır. Bu bir tartışma olmadığı için, Başkanvekilleri gündem dışı konuşmayı serbestçe yapabilirler. Kanaatimiz budur.

BAŞKAN — Başka soru var mı efendim? Yok.

Teşekkür ederiz Sayın Akçalı.

Sayın Köseoğlu, tekrar söz istemişsiniz efendim. Buyurun.

TALÂT KÖSEOĞLU (Hatay) — Muhterem arkadaşlar;

Sayın Aybar burada, Anayasanın 84 ncü maddesindeki açık hükmün mânasını ben bu şekilde anladım, bu budur şeklinde bir görüşme yapsa, fikrini o temel üzerinde kursa da, Anayasa Mahkemesinin bu kararını müdafaa etseydi bir anlayış, bir görüş derdik; 84 ncü maddedeki açık hükme rağmen Sayın Aybar'ın görüşü budur, derdik ve bendeniz bir kere daha huzurlarınızı işgal etmezdim.

Sayın Aybar ağır ithamlarda da bulunma yönüne kaçtı. Maddeyi tenkide gitmedi, Anayasanın açık hükmünün tefsirine gitmedi, hukuka bağlılık nedir, bu şekildeki davranışların

meseleyi nereye götüreceği konusunda konfians verir gibi, biraz, demogoji demeyelim, ama siyasetin cilvelerine doğru kaydırđı kendisini. Çünkü demogoji kelimesi ağır gelir.

Hukuka bağılılığın sadece vatandaş, sadece Devlet yapısı, sadece Parlâmento olması gerekmez. Anayasa Mahkemesi de hukuka bağılıdır ve biz hukuka bağılı olmadığımız yönünde en ufak bir beyanda bulunmadık. Anayasa Mahkemesi bir İktüzüğü iptal etmemiştir. Bir iptal dâvası yok. Bir hükmü iptal etmemiştir. Anayasa Mahkemesi bir kararı, İktüzük niteliğinde olup olmadığı dahi kabili münakaşa olan bir kararı, çünkü Senato İktüzüğünde Başkanvekillerinin söz hakkı olmadığına dair bir hüküm var, o hüküm hakkında bir iptal kararı vermiş olsaydı, hürmete lâıyk bir iptal kararı olabilirdi.

Çünkü Senato İktüzüğünde bir Başkanın bir başkanvekiline söz vermemesi suretiyle tezahür eden bir olayı yazılı bir metin haline getirmiş, tartışma olmuş, oylamaya gidilmiş, bir karar verilmiş. Anayasa Mahkemesinin iptal ettiğı sözü geçen karar bu karardır. İktüzük mahiyetinde olup olmadığı dahi kabili münakaşa diyorum.

Şimdi hukuka bağılılık; Anayasanın hükümlerine Mahkemenin uyması ve Sayın Aybar'ın da 84 neü maddenin açık hükmüne uyması demektir. «Açık hüküm tartışmaya konu olamaz» hükmünü nereye atabilirsiniz? Bu konuda bir kelime konuşulmadı bu kürsüden. 84 neü maddenin açık hükmü ortadan kalkmış olsa... Ama duruyor. Bu hüküm bizi bağılıyor. Biz hukuka bağılıyız Sayın Aybar. Hukuka bağılı olduğumuz için bunun müdafaasındayız. Arkadaşlarımız iki kısma ayrılmış, bunun gerçeğini bulmaya çalışıyoruz. Büyük bir mesele değildir ki, başkanvekilinin burada tartışmaya katılması, ama hukuka bağılılığın müdafasını yapmak için burada saatlerden beri didiniyoruz. Ve îma suretiyle bizim topluluğu, arkadaşları göstererek «hukuka bağılılığı tehlikeye düşürüyorsunuz» şeklindeki konuşmanızı dahi yadırgadım. Hukuka bağılı olmayan, sizin yıllarca başkanlığını yaptığınız İşçi Partisinin âkıbetini düşünmeniz size yeter ve fazla gelir. (A. P. sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar).

MEHMET ALİ AYBAR (İstanbul) — Söz istiyorum Sayın Başkan.

BAŞKAN — Kaydedeyim efendim.

Sayın Özgüner, buyurun.

TURHAN ÖZGÜNER (İçel) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri;

Bir sayın üye konuşurken, bir diğeri sayın üye oturduğu yerden, ki zabıtlara da geçti, «Anayasa Mahkemesi lâıyüsel mi?» dedi. Lâıyüseldir arkadaşlarım eski deyiimiyle.

BAŞKAN — Sayın Özgüner, konuşmalarımızı böyle bir mecraya sokmayalım; esastan ayrılıyor. Zapta geçen bir sataşmanın münakaşasını bu kürsüye getirirsek bu maddenin içinden çıkamayacağımızı tahmin ediyorum. Lütfedin.

TURHAN ÖZGÜNER (Devamla) — Maddeye gelmek için zaten bu başlangıca...

BAŞKAN — Ama Anayasa Mahkemesinin artık hukukî hüviyetini tartışmaya kadar götüreceğ bizi bu münakaşalar; ondan endişe ediyorum.

Buyurun.

TURHAN ÖZGÜNER (Devamla) — Sayın Başkanım, evvelâ Komisyon Başkanına, bu derece konuşmayı taşıdıktan sonra acaba ikaz etseydiniz olmaz mıydı? Çünkü şimdi maddenin münakaşası bir ölçüde taşıdığı için müsamahanızı rica ederim.

BAŞKAN — Ama siz, yerinde oturan üye arkadaşların sataşmalarını da konuşmanıza mevzu yapmıyorsunuz.

TURHAN ÖZGÜNER (Devamla) — Peki kendi görüşüm olarak ortaya koyuyorum.

Arkadaşlarım, Anayasa Mahkemesi lâıyüsel-dir, yani dokunulmazdır yeni deyiimiyle.

Şimdi bunu tartışmanın hiç gereğı yok. Eğer bunun bu derece münakaşasına girersek şüphesiz maddeyi taşıdığımız gibi bir ölçüde kuvvetler ayrılığının ne olduğunun tarifine kadar gitmemiz gerekir ki, zamanımız müsait değil. Ancak, Sayın Komisyon Başkanı, bir bidayet mahkemesini de misâl alarak; «Bidayet mahkemesinin verdiği bir karar Temyiz Mahkemesince bozulur. Temyiz Mahkemesince bozulduktan sonra, bidayet mahkemesi tekrar aynı kararında ısrar edebilir ve ondan sonra Temyiz Umumi Heyetinin vereceğı karar asıldır.» derler. Yani bunu böyle dedikten sonra, misâli verip nereye getireceğini bekledik, hiç de misâl bağlanmadı. Ve o sebeple şunu öğrenmek isteriz: Yani biz bida-

yet mahkemesi miyiz, öyle mi gösterilmek istendi misâlde? Yanı nihai merci...

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Sayın Başkan, bidayet mahkemesine verilmiş olan bir yetkinin Yüce Mecliste tabii olduğunu söylemek istedim.

BAŞKAN — Efendim, lütfen; Sayın Komisyon Başkanı, hatibin sözünü kesmeyin.

TURHAN ÖZGÜNER (Devamla) — «Bir bidayet mahkemesinin haiz olduğu haklar Meclis tarafından da haiz olunmak icabeden haklar değil midir» anlamına gelen bir konuşma yaptılar.

Arkadaşlarım, evvelâ kuvvetler ayrılığının ne olduğunu bilmek ve kavramları birbirine karıştırmamak lâzım. Biz siyasî bir organizm; teşriî organ burası. Şüphesiz adli organların verdiği kararlara saygılı olmak, kelimeyi dikkatle ve tekrar tekrar ediyorum, «saygılı olmak» şüphesiz lâzımdır ve bu, hukuka bağlı devlet anlayışının da ta kendisidir. Ee, siz buna bağlı olmayı hakikaten lâfta kalan bir şekilde ve tekrar tekrar söyleyeceksiniz, ancak, Anayasa Mahkemesinin veya başkaca mahkemenin kesinleşmiş bir kararını burada tartışıp, eleştirip, ama eleştirmeye hakkımız var da netice de buna biz uymuyoruz diyeceksiniz. Ee, o zaman kuvvetler ayrılığı ve hukuka bağlılık, hukuka bağlı devlet kavramı, hukuka saygılı devlet kavramı nerede kalır arkadaşlarım? Lâfta kalır bu. Yüce Meclis zabıtlarına geçiyor bu konuşmalar. Bu konuşmalar zabıtlara geçtiğine göre biraz daha dikkatli olmak lâzım arkadaşlarım. Zaten bu kavram kargaşalığındandır ki, çok za- bir ölçüde tarif kargaşalığındandır ki, çok zaman Meclisin çok vaktini alıyoruz.

Şimdi arkadaşlarım, o halde 84 ncu maddeyi bâzı arkadaşlarım başka türlü anlarım, bâzı arkadaşlarım başka türlü. Olabilir, olabilir ama, bunun Anayasa Mahkemesi tarafından anlaşılmış şekli karar olarak ortada. Siz böyle anarsınız ben de öyle anlarım, anlaşılır; siyasî organ bu, siyasî gruplar var burada. 84 ncu maddenin 3 ncu fıkrasında ne diyor

«Başkanvekilleri, üyesi bulundukları siyasî partilerin veya siyasî parti gruplarının T. B. M. M. içinde veya dışındaki faaliyetlerine, ondan sonra, o kısmı haklı gördüğüm için atlıyorum, «Meclis tartışmalarına katılamazlar.»

Haa! şimdi, siyasî partilerin ve siyasî parti gruplarının haiz olduğu faaliyetlerden bahis var. Arkadaşlar, o halde bir başkanvekili bir siyasî partinin faaliyeti cümlesinden, kişisel değil, onun sözcüsü, onun grup adına sözcüsü gibi bir davranış içine girerse şüphesiz 84 ncu madde kati olarak bunu men ediyor. Ancak, milletvekili sıfatını ele alalım. Başkan değil bu, başkanvekili. Başkan gibi Meclisi temsil etmiyor, Başkanın vekilidir. Oturduğu sırada da şüphesiz milletvekili haklarını haizdir ve bir siyasî partinin ve gruplarının T. B. M. M.'deki faaliyetlerine katılmıyor ama, bunun dışında kişisel faaliyetlerden men edeceksiniz. Ha, men edebiliriz anlayışı da makbul olabilir, aksi de makbul olabilir. Fakat ne var? Bu bir süzgeçten geçmiş. Gelmiş Anayasa Mahkemesine tartışılmış, Senatodaki bir örneği tartışma konusu olduktan sonra, Senatonun oradaki o meselesi Anayasa Mahkemesinin süzgecinden geçmiş, karar olarak ortaya çıkmış olduktan sonra canım orası Senato idi diyemeyiz şüphesiz. Ee, başkanvekilleri hakkında Senatodaki bir durumu bahis konusu ederek bir karara rapteden Anayasa Mahkemesinin bir kararını şüphesiz saygı ile karşılamak lâzımdır.

Efendim Anayasa Mahkemesi de şüphesiz insanlardan mürekkeptir, içtihatları değişir. Değişebilir ama, orası değiştirir onu. Anayasa Mahkemesinin, adli organın kararını gene o adli organ değiştirir. Biz bırakalım Anayasa Mahkemesini şöyle; diyelim ki, filân mahallî mahkeme- de, bir ağırceza mahkemesindeki kararı tartışalım; değişebilir değişebilir ama, orası değiştirir arkadaşlar. Bir siyasî organ olan, teşriî kuvvet olan şu Yüce Meclislerde her şey tartışılır, her şey eleştirilir ama şüphesiz, Anayasa Mahkemesi- nin veya başkaca mahkemenin kararları tartışıl- sa dahi, saygıyla karşılanmak ve uymak lâzımdır ve eleştirilir, ama temenniden öteye gitmez; fakat biz bu karara uymuyoruz gibi şüphesiz saygıyı aşan ve bir ölçüde de sayın arkadaşım demin Komisyon başkanı, ben böyle demedim de... Ee, nasıl denildi? Anayasa Mahkemesinin kararı ortada, biz bunun gerekçesine uymuyoruz... Gerekçesi kararı meydana getirir. Gerekçesiz karar olmaz arkadaşlarım. Gerekçesine uymuyorsunuz da neye uyuyorsunuz? Karara mı uyuyorsunuz? Yok; ona da açıkça uymuyorsunuz. Yani her haliyle, ge-

rekçesi de dahil karara uymuyorsunuz. Nasıl uymazsınız Sayın Komisyon Başkanı? Kuvvetler ayrılığının olduğu bir yerde şüphesiz hukuka saygılı olmamız gerekir ve hukuka bağlı bir devlet kavramı içerisinde de bir Meclisin, bir Komisyon Başkanı, bhusus ki, değerli bir hukukçu arkadaşımızdır, meslektaşımızdır, çıkıp da Anayasa Mahkemesinin gerekçesine uymam... Gerekçesine uymazsınız da neye uyersiniz? Karara zaten uymuyorsunuz. Gerekçesi ve kararı tümüyle Anayasa Mahkemesinin kararı ortada iken, o değişmeden ona saygılı olmak gereği vardır ve şüphesiz ona ters düşen bir maddeyi de buradan geçirseniz dahi, bu saygıdan bahsetmek mümkün değildir ve çıktıktan sonra da her an bozulması mukadder bir madde anlamını taşır. Ne var ki, «Varsın Anayasa Mahkemesi kararıyla öyle orada duradursun, ben bunu böyle çıkaracağım» demek doğru değildir. Zorla mı çıkaracaksınız? Bu, hukuk anlayışına aykırıdır evvelâ. Yani, hukuka bağlı devleti şöyle bir yana bırakalım, hukuk anlayışına aykırıdır. Bunu böyle belirtirim.

Saygılar sunarım.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Sayın Başkan, Anayasa Mahkemesinin kararları geldi, müsaade ederseniz, bu mevzua ışık tutar diye Yüce Meclisin ıttılama arz etmek istiyorum.

BAŞKAN — Hay hay, buyurunuz efendim.

Yeterlik önergesi de gelmiş bulunuyor.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Sayın Başkan, muhterem milletvekilleri;

Tartışmalar, konuşulmakta olan madde dışına dökülerek Komisyonumuzun Anayasaya saygılı olup olmadığı noktasına getirilmiştir ki, bu husustaki üzüntülerimizi arz etmek isteriz.

Diğer ikinci bir üzüntümüz de şudur : Sayın Özgüner, Anayasa Komisyonumuzun üyesidir. Bu müzakerelerin bir kısmına gelmiştir, bir kısmına gelmemiştir. Komisyonumuzu tanıdığı halde, Komisyonumuzun içtüzüğü tanzim ederken Anayasaya ve hukuka ne kadar saygılı olduğunu bildiği halde bu görüşlerini Komisyonumuza gelip söylemeden Yüce Meclis huzurunda efkârı umumiyeye ilân etmek lüzumunu duymuş olmasını üzüntüyle kaydetmek isterim.

Biraz evvel tartışma konusu yapılan Anayasa Mahkemesinin ilki kararı vardır. Bu kararlar siyasi partilere yardım mevzuundadır.

Birinci karar 969/14 esas sayılı, 19 Şubat 1969 tarihli'dir. Bu kararın gerekçesini okuyorum, sadece sonucu okuyacağım. Bu kararın sonucunda Anayasa Mahkemesi aynen şöyle demektedir: «Siyasi partilere Hazinece para ödemesinin ilke bakımından Anayasaya aykırı olmadığına oy çokluğu ile karar verilmiştir.»

2 2 . 1971 gününde verdiği ikinci kararında sonuç olarak yukarıdaki aynı kelimeleri ve aynı ifadeleri kullanarak: «Siyasi partilere Devletçe yardım yapılmasının ilke bakımından Anayasaya aykırı olduğuna...» diye karar vermiştir. Böylece Anayasa Mahkemesi bizzat kendi kararlarıyla kendini bağlı hissetmemiştir. Bu, hukukun tekâmülü fikrine aykırıdır.

Diğer taraftan Anayasa bağlılık fikrinin her şeyden üstün olduğunu bizzat Anayasamız 151 nci maddesiyle hükme bağlamıştır. Bırakalım mahkemelerin içtihatlarla bağlı olmasını, mahkemeler kanunların dahi Anayasaya aykırı olduğu kanaatine varırsa, Anayasa Mahkemesine giderek bunun iptalini istemek hakkına sahiptir.

Biz, Anayasanın bu sarîh hükmüne rağmen Anayasa Mahkemesinin bu karar ve içtihadına bakarak, Anayasaya aykırı hüküm çıkardığımız takdirde, biz bu Anayasaya muhalefet etmiş oluruz. Biz Anayasaya saygılı olduğumuz için bu şekilde hareket ediyoruz, hukuka saygılı olduğumuz için değil. Bilâkis Komisyonumuzun bu gayretini, hukuka ve Anayasaya saygılı olduğumuz için takdir etmeleri gereken arkadaşlarımızın, bunun karşısına geçip, bizi Anayasaya saygısızlıkla itham etmelerini bir türlü izah edemiyoruz. Bhusus Anayasa Komisyonumuz üyesi bulunan bir arkadaşımızın bu görüşlerini Komisyonumuza gelip belirtmeyip de, bu kürsüden Yüce Meclisin huzuruna getirmesini ayrıca garıpsıyoruz.

Bu bakımdan Yüce Meclise, Anayasaya uygun olarak sevk ettiğimiz bu maddenin aynen kabulü hususundaki talebimizi aynen tekrar ediyoruz.

Saygılar sunarım.

BAŞKAN — Yeterlik önergesini okutuyorum efendim.

Sayın Başkanlığa
Müzakerenin kifayetini arz ederim.

Adıyaman

Mehmet Zeki Adıyaman

BAŞKAN — C. H. P. Grubu adına Sayın Durakoğlu, söz istemişsiniz. Size söz hakkı doğdu.

Buyurunuz efendim.

C. H. P. GRUBU ADINA AHMET DURAKOĞLU (Sivas) — Sayın Başkan, sayın milletvekili arkadaşlarım;

Evvelâ konuyu kısaca açıklığa kavuşturmak için bir husus üzerinde durmak lâzım.

İçtüzüğün 65 nci maddesinde tanzim olunan hükümle Anayasanın 84 ncü maddesindeki hüküm birbirine uygun mudur? Evveleminde açık uygun değildir.

Dikkat buyurursanız, bir noktayı, bilhassa Sayın Köseoğlu arkadaşımızın üzerinde durduğu, açıklamasını istediği bir noktayı açıklayacağım.

«Meclis tartışmalarına katılamazlar» diyor, Anayasamızın 84 ncü maddesi. İçtüzüğün 65 nci maddesi «Görüşmelere katılamazlar» diyor.

Dikkat buyurulsun efendim, husus şu: Şimdi, Anayasanın diğer maddelerine bakalım.

87 nci madde, görüşmelerin yayımı ile ilgili Meclisin kararına bağlı olan husustan bahsediyor. «Meclislerdeki açık görüşmelerin her türlü vasıta ile yayımı önlenemez» diyor. Yani, «müzakere» karşılığı «görüşme» olarak kullanılıyor.

89 ncü madde gensorunun nasıl görüşüleceğini tayin ediyor. Bu görüşme şöyle olur, böyle olur diyor.

Gene 90 ncü maddede Meclis soruşturmasından bahsederken «Meclislerdeki siyasî parti gruplarında, Meclis soruşturması ile ilgili görüşme yapılamaz ve karar alınamaz» diyor.

Şimdi, burada Anayasanın getirdiği hüküm, Meclis Başkanvekillerinin görüşmelere, yani müzakerelere katılamayacağı değildir. İçtüzük ise «müzakerelere katılamaz» diyor.

Tartışma nedir, arkadaşlar? Tartışmanın eski anlamı münakaşadır. Münakaşalara katılamazlar. Yani, Anayasa, Meclis Başkanvekillerini muayyen bir seviyede tutmak istiyor. Her hâdisenin içine giren adam olsun istemiyor. Gö-

revinin ağırlığı ile mütenasip bir ağırlıkla otursun istiyor. Müzakere ayrı şey, münakaşa ayrı şey. Kaldı ki, bunun mücerret kelime olarak da üzerinde durmamız bizi yine yanıltır. Anayasa Mahkemesinin kararının şümulü dairesinde düşünebilmek bizi her zaman daha açıklığa götürebilir.

Bir kere Meclis Başkanvekili siyasî parti grubunun görüşmelerine katılmaz, bir grup sözcüsü olarak burada bir konuşma yapamaz. Bunları kayıtlamış. Öte yanda seçim bölgesine gidip il kongresinde bir konuşma yapamaz. İlçe kongresinde bir konuşma yapamaz.

Şimdi bu esaslar çerçevesinde düşünersek göreceğimiz şey şudur: Ne istiyor Anayasa, Meclis Başkan ve Başkanvekillerinden? Münhasıran temsil ettiği sıfatın gerektirdiği davranışları istiyor, münakaşaya sokmuyor, fakat gerekirse görüşmelerde fikrinin izharında fayda görüyor, o kapıyı açık bırakıyor. Başkanvekillerine bütün kapıları kapamamıştır. Anayasa Mahkemesinin kararını, Sayın Köseoğlu'nun dilediği şekilde tefsir etmeye imkân yok. Yani, bir olay olmuş, o olaya münhasır bir karardır; öyleyse o olay çerçevesinde mütalâa etmek zarureti vardır.

Şimdi, kararlar, içtihatlar maddelere şekil verir, maddelerin kapsamını tâyin eder. Münferit olaylarla ortaya çıkan içtihatlar bu maddelerin muhtevasını tâyin etmeye yardımcı olur. Bir olaya inhisar ediyor diye münhasıran mevzu içerisinde bulunan bir hususu da nazardan uzak tutamayız. Esasında, Anayasa Mahkemesi de kendi kararlarıyla kendisini bağlı saymıyor demesi, insan düşüncesine saygıdan ileri gelir. İnsan düşüncesi kayıt tanımaz: Nasıl el elden üstündür denilirse, insanların her birisinin kafası da bir diğerinden daha farklı düşünceye sahiptir ve yeni bir şey ortaya çıkarmak imkânı her zaman vardır. 40 yıl önce ortaya çıkmış bir kararı 40 yıl sonra ihtiac edemezsiniz. Çünkü, 40 yıl içerisinde her sahada yenilikler insan düşüncesine yeni yeni ufuklar açar. Kabul etmek gerekir ki, uzay düşüncesinin bir hayal olduğu devirlerde yaşayanlarla, uzay düşüncesinin fiiliyata inkılabettiği bir devirde yaşayanlar arasında düşünce sistemi de hayal sistemi de çok farklıdır.

Neymiş? Daha önceki bir kararında evet demiş, daha sonrakinde hayır demiş; gayet nor-

maldir, tekâmüle giden yolları tıkamamak için normaldir, katılaşmamak kalıplaşmamak için normaldir. Daha ileriye gidip daha iyi yolları araştırmak için, bu, kayıtlamayı bizim Anayasamızın dahi kabul etmediği düşünce hürriyetinin tabii sonucudur. Böyle olunca, 65 nci madde-deki hüküm gerçekten Anayasanın 84 ncü maddesine aykırıdır. Bir kere evveleminde yapılacak iş, bu «görüşme» yi çıkarıp «tartışma» ya çevirmek, ondan sonra da bunun muhtevasını Anayasa Mahkemesi kararları çerçevesi içerisinde madde şekline sokmaktan ibarettir.

Bu yolda verilmiş olan önergelere müspet oy kullanacağımızı arz eder, saygılar sunarım.

BAŞKAN — Yeterlik önergesini oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Önergeler üzerindeki muameleye geçiyoruz. Önergeleri okutuyorum.

Millet Meclisi Başkanlığına

65 nci maddenin metinden çıkarılmasını arz ve teklif ederim.

Amasya
Salih Aygün

Sayın Başkanlığa

65 nci maddenin sonuna aşağıdaki fıkranın ilâvesini arz ve teklif ederim.

«Başkanvekilleri oturuma başkanlık yapmadıkları zaman, oy kullanabilir ve oyunun rengini belirtmek üzere söz alabilirler.»

Hatay
Talât Köseoğlu

(Sayın Başkanlığa

65 nci maddenin ikinci fıkrasındaki «görüşmelere» kelimesinin «tartışmalar» şeklinde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Hatay
Talât Köseoğlu

Sayın Başkanlığa

65 nci maddenin değiştirilmesini teklif ederim.

Dördüncü fıkra olarak eklenmesi - Başkanvekilleri Genel Kurul görüşmelerini yönettikleri haller dışında, oy kullanabilirler.

Beşinci fıkra aynen...

Nevşehir
Hüsametdin Başer

Sayın Başkanlığa

Görüştüğümüz İçtüzüğün 65 nci maddesinin sonuna dördüncü paragraf olarak aşağıdaki cümlelerin eklenmesini arz ve teklif ederim.

Saygılarımla.

Konya
Baha Müderrisoğlu

«Madde 65 Ek Paragraf - Meclis Başkanvekilleri oturuma başkanlık ettikleri haller dışında oy kullanabilirler.»

BAŞKAN — İşlem yapmak üzere önergeleri tekrar okutuyorum.

(Amasya Milletvekili Salih Aygün'ün önergesi tekrar okundu).

SALİH AYGÜN (Amasya) — Geri alıyorum sayın Başkan.

BAŞKAN — Peki efendim, geri verilecektir.

Diğer önergeyi okutuyorum.

(Hatay Milletvekili Talât Köseoğlu'nun fıkra ilâvesi hakkındaki önergesi tekrar okundu)

BAŞKAN — Sayın Komisyon, okunmuş bulunan önergeye katılıyor musunuz efendim?

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Sayın Başkan, bu önergeye katılıyoruz, fakat maddenin sonunda değil de dördüncü fıkra olarak ithalini rica ediyoruz.

TALÂT KÖSEOĞLU (Hatay) — «Üçüncü fıkradan sonra ithalini» şeklinde önergemi düzeltiyorum.

BAŞKAN — Sayın Komisyon önergeye, önerge sahibinin son düzeltmesi sonucu katılmıştır. Değişiklik önergesini oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Diğer önergeye geçiyoruz.

(Hatay Milletvekili Talât Köseoğlu'nun 2 nci fıkrada değişiklik yapılmasına dair önergesi tekrar okundu).

BAŞKAN — Sayın Komisyon, okunmuş bulunan önergeye katılıyor musunuz efendim?

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Sayın Başkan, «Tartışmalar» değil de «Tartışmalara» şeklinde düzeltilirse katılırız efendim.

TALÂT KÖSEOĞLU (Hatay) — Sayın Başkan, önergemi «Tartışmalara» şeklinde düzeltiyorum efendim.

BAŞKAN — Önerge sahibi de o şekilde tebdil ettikleri için Komisyon katılmaktadır. Değişiklik önergesini oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Diğer önergeyi okutuyorum.

(Konya Milletvekili Baha Müderrisoğlu'nun önergesi tekrar okundu).

BAŞKAN — Sayın Komisyon, okunmuş bulunan önergeye katılıyor musunuz efendim?

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Sayın Başkan, biraz evvel kabul edilen önergeyle mahiyet itibarıyla aynı olduğu ve o önerge de Yüce Meclisçe kabul edilmiş olduğu için bu önergenin oylanmaması gerektiği kanısındayız efendim.

BAŞKAN — Birlikte mütalâa edilmiş oluyor efendim.

Diğer önergeye geçiyorum.

Efendim, sayın Başer'in önergesi de kabul edilen önerge içerisinde mütalâa ediliyor, onun için işleme koymuyoruz.

Maddeyi, sayın Talât Köseoğlu'nun verdiği ve Yüksek Heyetinizin de kabul ettiği önergeyle almış olduğu değişik şekliyle oylarınıza sunuyorum : Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

150 nci maddeye geçiyoruz.

Muhterem arkadaşlarım, bu madde üzerindeki müzakereler bitmiş, verilen önergeler kabul

edilmiş ve komisyon maddeyi redaksiyon için geri almıştır. Şimdi, Komisyonca yeniden redakte edilen madde metnini okutup oylarınıza sunacağım.

Yüksek Başkanlığa

Kabul edilen önerge muvacehesinde redaksiyon için Komisyonumuza geri alınan 150 nci maddenin başlık ve birinci fıkrası aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir.

Anayasa Komisyonu Başkanı

Adana

Cevdet Akçalı

«Hâl Tercümesi varakası :

Madde 150. — Milletvekilleri Meclise katıldıkları ilk günlerde Başkanlığa birer hâl tercümesi varakası verirler.»

BAŞKAN — 150 nci maddeyi bu değişik şekliyle oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

152 nci maddeye geçiyoruz.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Sayın Başkan, 152 nci maddeye ait yeni talepler var, müzakeresinin tehirini talep ediyorum efendim.

BAŞKAN — Komisyonun tehir isteğini oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir efendim.

III — BAŞKANLIK DİVANININ GENEL KURULA SUNUŞLARI (Devam)

6. — *Grup Başkanvekillерinin, Madencilik Reformu kanunu tasarısının 20 Aralık 1972 Çarşamba günü saat 10.00'dan itibaren görüşülmesine dair önergeleri.*

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, İttü-zükle ilgili mesaimiz, bugün başkaca bir madde gelmemiş olması nedeniyle bitmiş bulunuyor.

Bir önerge vardır, okutuyorum.

Sayın Başkanlığa

Maden Kanunu Reform tasarısı Komisyon raporu basılıp, dağıtılmış bulunmaktadır. Daha önce alınan karara da muvazi olarak 20 Aralık 1972 Çarşamba günü saat 10.00'dan itibaren tasarının görüşülmesine karar verilmesini saygıyla arz ve rica ederiz.

A. P. Millet Meclisi

Grup Başkanvekili

Uşak

Orhan Dengiz

D. P. Millet Meclisi

Grup Başkanvekili

Sakarya

M. Vedat Önsal

C. P. Millet Meclisi

Grup Başkanvekili

İstanbul

Sezai Orkunt

C. H. P. Millet Meclisi

Grup Başkanvekili

Sivas

Ahmet Durakoğlu

M. G. P. Millet Meclisi

Grup Başkanvekili

Konya

Vefa Tanır

BAŞKAN — Efendim, okunan önergeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.